ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 66ον ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ, 1930. Ἀριθ. 10.

Η ΠΙΣΤΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ

«Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, Ὕπαγε, ὁ υἱός σου ζῇ. Καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν λόγον τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀνεχώρησε.... Καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη».

Ἰωάν. δ.' 46-53.

Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο τῆς Καπερναοὺμ εἶναι πλῆρες πολυτίμων διδαγμάτων. Ὁ βασιλικὸς οὗτος (κάποιος ἄνθρωπος κατέχων, ὡς φαίνεται, ὑψηλὴν θέσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως Ἡρώδου), εὑρισκόμενος εἰς δεινὴν ἀνησυχίαν, εἰς ἀπόγνωσιν διὰ τὴν βαρεῖαν ἀσθένειαν τοῦ υἱοῦ του, ὅστις ἦτο ἑτοιμοθάνατος, καὶ ἀπελπισθεὶς ἀπὸ ὅλας τὰς προσπαθείας τῶν ἰατρῶν, ἀπεφάσισε νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν Ἰησοῦν, τοῦ ὁποίου ἐγνώριζεν ἐξ ἀκοῆς τὴν θαυματουργικὴν δύναμιν καὶ τὴν συμπάθειαν πρὸς τοὺς πάσχοντας. Φανταζόμεθα μὲ ποίαν ἀγωνίαν ἔσπευσεν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Διδασκάλου, φοβούμενος μήπως δὲν τὸν προφθάσῃ πρὶν ἢ ἀποθάνῃ τὸ τέκνον του, καὶ πῶς ἐσπαράσσετο ἡ πατρική του καρδία κατὰ τὴν μακρὰν πορείαν ἀπὸ Καπερναούμ, ἑωσοῦ τὸν εὗρεν ἐπὶ τέλους ἐν Κανᾷ. Τὸν βλέπομεν παρακαλοῦντα τὸν Ἰησοῦν νὰ ἐπιστρέψῃ μαζύ του εἰς Καπερναούμ. Βεβαίως ὡς ἐκ τῆς θέσεως καὶ τῆς εὐπορίας του θὰ εἶχε καὶ τὰ μέσα πρόχειρα, ὅπως μεταφέρῃ Αὐτὸν ταχέως εἰς τὸ μέρος ὅπου ὁ υἱός του ἐπάλαιε μὲ τὸν θάνατον. Ἡ παράκλησίς του αὕτη ἦτο μὲν εὐνόητος καὶ φυσικὴ ἀλλὰ καὶ ἐμαρτύρει περιωρισμένον βαθμὸν πίστεως, διότι φαίνεται ὅτι ἐπίστευεν ὅτι μόνον ἐὰν ἔβλεπεν ὁ Ἰησοῦς αὐτοπροσώπως τὸν υἱόν του, θὰ ἠδύνατο νὰ τὸν θεραπεύσῃ. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος τῷ ἀπέτεινε μικράν τινα ἐπίπληξιν, εἰπὼν εἰς αὐτὸν ὅτι εἶναι ὅπως ὁ πολὺς κόσμος, ὅστις δὲν πιστεύει, ἂν δὲν ἴδῃ σημεῖα καὶ τέρατα.

Ἀλλ' ὁ βασιλικὸς ἐπέμενεν εἰς τὴν παράκλησίν του, καὶ τότε ὁ Ἰησοῦς ἐπέβαλεν εἰς αὐτὸν μίαν ὑψίστην δοκιμὴν τῆς πίστεώς του. «Ὕπαγε», τῷ λέγει, «ὁ υἱός σου ζῇ!» Ἡ δὲ πίστις τοῦ βασιλικοῦ ἐξῆλθε νικηφόρος ἐκ τῆς δοκιμῆς ταύτης. Ἐδέχθη ἀσυζητητεὶ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Διδασκάλου καὶ ἀμέσως ἀνεχώρησεν ἐπιστρέφων εἰς τὸν οἶκόν του, βέβαιος ὅτι ἡ θεραπεία τοῦ τέκνου του ἦτο ἐξησφαλισμένη. «Ἐπίστευσεν εἰς τὸν λόγον τοῦ Ἰησοῦ.» Ὅτε δὲ τὸν προϋπήντησαν οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, ἐρχόμενοι πρὸς συνάντησίν του μὲ τὴν χαροποιὰν εἴδησιν ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ υἱοῦ του μετεστράφη ἐπὶ τὸ καλλίτερον, καὶ ἔμαθε παρ' αὐτῶν ὅτι ἡ μεταβολὴ αὕτη ἐπῆλθεν ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὥραν, ὅτε ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς τὴν διαβεβαίωσιν ἐκείνην, ἡ πίστις του ὡλοκληρώθη πλέον καὶ ἀνεγνώρισε πλήρως τὴν θείαν δύναμιν τοῦ Διδασκάλου.

Βεβαίως ὁ βασιλικὸς οὗτος (ὅστις κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἦτο Ἰσραηλίτης) εἶχεν ἐξ ἀρχῆς πίστιν τινὰ εἰς τὸν Χριστόν, πρὸ τοῦ νὰ ἐκκινήσῃ πρὸς ἀναζήτησιν Αὐτοῦ· ἀλλ' ἡ πίστις του ἐκείνη ἦτο ἀτελής, ἐλλιπής. Πόσον πληρεστέρα ἦτο ἡ πίστις τοῦ Ρωμαίου ἑκατοντάρχου (ἑνός Ἐθνικοῦ, εἰδωλολάτρου) ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῆς Καπερναούμ, ὅστις διεμήνυσε πρὸς τὸν Ἰησοῦν: «Κύριε, μὴ ἐνοχλῆσαι· διότι δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ εἰσέλθῃς ὑπὸ τὴν στέγην μου· ὅθεν οὐδὲ ἐμαυτὸν ἔκρινα ἄξιον νὰ ἔλθω πρὸς Σέ· ἀλλ' εἰπὲ λόγον καὶ θέλει ἰατρευθῇ ὁ παῖς μου.» Καὶ ὁ Ἰησοῦς θαυμάσας εἶπεν· «Ἀληθῶς σᾶς λέγω, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ εὗρον τοσαύτην πίστιν » (Λουκ. ζ'. 6—9).

***

Τί εἶναι πίστις:

Δὲν εἶναι ***γνῶσις*** περὶ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα βλέπομεν καὶ ψηλαφοῦμεν, ἢ περὶ γεγονότων, ἅτινα συνέβησαν ἐπὶ παρουσίᾳ ἡμῶν ἢ τῶν συγχρόνων καὶ γνωρίμων ἡμῶν.

Δὲν εἶναι ἁπλῆ παραδοχὴ τοῦ Ἰησοῦ ὡς ἱστορικοῦ προσώπου, ζήσαντος ἐν Παλαιστίνῃ πρὸ 1900 ἐτῶν.

Δὲν εἶναι ἁπλῆ γνῶσις τῶν ἀληθειῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἢ τῶν διδασκαλιῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων Αὐτοῦ ἢ τοῦ Θείου σχεδίου τῆς σωτηρίας.

Ἡ Γραφὴ δίδει τὸν ἀληθῆ ὁρισμὸν τῆς πίστεως: «Εἶναι δὲ ἡ πίστις ***ἐλπιζομένων πεποίθησις*** (ὑπόστασις), βεβαίωσις πραγμάτων ***μὴ βλεπομένων*** (Ἑβρ. ια'. 1). «Ἐλπὶς δέ, ἥτις ***βλέπεται***, δὲν εἶναι ***ἐλπίς***· διότι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον βλέπει τις, διὰ τί καὶ ἐλπίζει;» (Ρωμ. η'. 24). Καὶ εἰς τὸν Θωμᾶν ὁ Κύριος εἶπεν: «Ἐπειδὴ μὲ εἶδες, ἐπίστευσας; Μακάριοι ὅσοι δὲν εἶδον καὶ ἐπίστευσαν» (Ἰωάν. κ'. 29). Ἡ ἀληθὴς λοιπὸν κατὰ τὴν Γραφὴν πίστις εἶναι ***ἡ στερεὰ καὶ ἀκλόνητος πεποίθησις εἰς πράγματα ἀόρατα, πνευματικά,*** εἰς τὴν ὕπαρξιν, παντοδυναμίαν, δικαιοσύνην καὶ ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ ***πρόσωπον*** τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν ***ἱλαστήριον Αὐτοῦ θάνατον*** ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὑπὲρ τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὰς ***διδασκαλίας*** Αὐτοῦ, εἰς τὸν ***λόγον*** καὶ τὰς ***ὑποσχέσεις*** Αὐτοῦ, εἰς τὴν ***δύναμιν*** Αὐτοῦ, τοῦ νὰ σώζῃ εἰς τὸ παντελές, εἰς τὴν διαρκῆ ***παρουσίαν*** Αὐτοῦ πλησίον τῶν ἀγαπώντων Αὐτόν, εἰς τὴν ***μέλλουσαν ζωὴν*** ἐν τῷ φωτὶ τοῦ προσώπου Αὐτοῦ. Ὡς ὁ Πέτρος λέγει: «Τὸν ὁποῖον, ἂν καὶ δὲν εἴδετε, ἀγαπᾶτε· εἰς τὸν ὁποῖον ἂν καὶ τώρα δὲν βλέπετε αὐτόν, πιστεύοντες ἀγαλλιᾶσθε μὲ χαρὰν ἀνεκλάλητον καὶ δεδοξασμένην, ἀπολαμβάνοντες τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν» (Α'. Πετρ. α'. 8—9).

Ἡ πίστις λοιπὸν εἶναι ἐλπιζομένων ***πεποίθησις***, βεβαίωσις πραγμάτων μὴ βλεπομένων· δὲν εἶναι ***ὑπόθεσις***, εἰκασία ἢ ***πιθανότης*** ἀλλὰ ***βεβαίωσις***. Ἐὰν μετὰ τὴν διακήρυξιν τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν βασιλικόν: «Ὕπαγε, ὁ υἱός σου ζῇ», συνηντῶμεν αὐτόν, θὰ ἐβλέπομεν μίαν μεταβολὴν ἐκδηλουμένην εἰς τὸ πρόσωπόν του· ἐν ᾧ πρὶν ἦτο ἄθυμος, τώρα εἶναι εὔθυμος, πρὶν λυπημένος, τώρα χαίρων. Ἐρωτώμενος τυχὸν ὑπό τινος: «Πῶς εἶναι ὁ υἱός σου;» θὰ ἀπήντα, «ὤ, τώρα εἶναι καλὰ τὸ παιδί μου». «Πῶς τὸ ἐξεύρεις; ἔλαβες καμμίαν εἴδησιν ἀπὸ

τὴν Καπερναούμ;» «Εἴδησιν δὲν ἔλαβον, ἀλλὰ τὸ εἶπεν Ἐκεῖνος.» Μά, δίδεις τόσην ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, χωρὶς νὰ ἴδῃς μὲ τὰ μάτια σου;» «Ὦ, εἶμαι ὑπερβέβαιος—εἰς ἐμὲ ἀρκεῖ ὁ λόγος Του». Ὁ βασιλικὸς οὗτος μᾶς διδάσκει ὅτι ***ἡ πίστις στηρίζεται εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.*** Ὁ πιστεύων ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ἐκ τῆς διαβεβαιώσεως, ἣν παρέχει οὗτος. Ὁ βασιλικὸς δὲν ἐδίστασε· δὲν εἶπε καθ' ἑαυτόν: «Καλά, λέγει αὐτὸς ὅτι τὸ παιδί μου ζῇ, εἶναι ὅμως ἀληθές; ἂς καταβῶ εἰς τὴν Καπερναοὺμ νὰ ἴδω ἐὰν τῷ ὄντι ἔτσι εἶναι». Εἶναι οὐσιῶδες τὸ νὰ μὴ διστάζωμεν ὅταν προσευχόμενοι ζητῶμέν τι, τὸ ὁποῖον ὑπόσχεται ὁ Θεὸς ἐν τῷ Λόγῳ του. «Ἂς ζητῇ μετὰ πίστεως», γράφει ὁ Ἰάκωβος διὰ Πνεύματος Ἁγίου, «χωρὶς νὰ διστάζῃ παντελῶς...Διότι ἂς μὴ νομίζῃ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος (ὁ διστάζων) ὅτι θέλει λάβει τι παρὰ τοῦ Κυρίου» (Ἰάκ. α'. 6—8).

Ἂς μὴ νομίζωμεν ὅμως ὅτι καὶ σήμερον γίνονται σωματικαὶ ***θεραπεῖαι*** διὰ πίστεως. Ὅτε ἦτο ἐπὶ τῆς γῆς ὁ Κύριος, ἐθεράπευε πάντα προσερχόμενον εἰς αὐτὸν πάσχοντα καὶ ἰδίως εἰς τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς διακονίας Του. Τὸ αὐτὸ συνέβαινε καὶ διὰ χειρὸς τῶν ἀποστόλων κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας· ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν χρόνου τινὸς βαθμηδὸν τὸ «χάρισμα ἰαμάτων» ἔπαυσεν, ἂν καὶ οὐχὶ παντελῶς. Τὸν ἀσθενήσαντα Ἐπαφρόδιτον (Φιλ. β'. 26—30) ὅστις «ἐπλησίασε μέχρι θανάτου», ὁ Παῦλος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δὲν ἐθεράπευσεν, ἂν καὶ ἀμφότεροι ἦσαν ἄνθρωποι πλήρεις πίστεως. Οὔτε τὸν συνακόλουθόν του Τρόφιμον, τὸν ὁποῖον ἠναγκάσθη νὰ ἀφίσῃ ἀσθενῆ ἐν Μιλήτῳ (Β'. Τιμ. δ'. 20). Αὐτὸς ὁ Παῦλος τρὶς παρεκάλεσε τὸν Κύριον ν' ἀπομακρύνῃ τὸν σκόλοπα ἀπ' αὐτόν, χωρὶς νὰ λάβῃ τὸ αἰτούμενον· ἀλλ' ἀντὶ τούτου ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἡ χάρις τῆς ὑπομονῆς. Βεβαίως δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι ὁ Κύριος καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας ἔδωκε θεραπείαν εἴς τινας ἀσθενείας ἐπὶ τῇ προσευχῇ μετὰ πίστεως ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε, ἀκόμη δὲ καὶ σήμερον ὑπάρχουν Χριστιανοί τινες, οἵτινες ἐθεραπεύθησαν ἀπὸ ἀσθενείας μόνον διὰ πίστεως· τὸ τοιοῦτον ὅμως δὲν εἶναι σύνηθες, ἀλλὰ σπανιωτάτη ἐξαίρεσις.

Ἀλλὰ τὴν πίστιν δύναται πᾶς τις νὰ μεταχειρισθῇ διὰ νὰ λάβῃ ***πνευματικὰς εὐλογίας*** παρὰ Κυρίου, βασιζόμενος εἰς ρητὰς ὑποσχέσεις Αὐτοῦ περιεχομένας ἐν τῷ λόγῳ Του. Δύναται νὰ λάβῃ:

(α) Ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Πᾶς ὅστις συναισθάνεται ὅτι εἶναι ἁμαρτωλός, οἱαιδήποτε καὶ ὁσαιδήποτε εἶναι αἱ ἁμαρτίαι του, ἂς καταφύγῃ εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν· ἂς ἐξομολογηθῇ εἰς Αὐτὸν τὰς ἁμαρτίας του· ἂς ζητήσῃ συγχώρησιν· ἂς πιστεύσῃ εἰς τὸν λόγον Του καὶ αἱ ἁμαρτίαι του θέλουν συγχωρηθῇ. Ἐκεῖνος ὅστις εἶπεν εἰς τὸν βασιλικόν, «Ὕπαγε, ὁ υἱός σου ζῇ», ὁ αὐτὸς λέγει ἀλλαχοῦ: «Ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, εἶναι πιστὸς καὶ δίκαιος, ὥστε νὰ συγχωρήσῃ εἰς ἡμᾶς τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ***ἀδικίας» (Α'. Ἰωάν. α'. 9).*** «Τὴν ἁμαρτίαν μου ἐφανέρωσα πρὸς σέ, καὶ τὴν ἀνομίαν μου δὲν ἔκρυψα· εἶπα, Εἰς τὸν Κύριον θέλω ἐξομολογηθῆ τὰς παραβάσεις μου· καὶ σὺ συνεχώρησας τὴν ἀνομίαν τῆς ἁμαρτίας μου». (Ψαλμ. λβ'. 5.)

(β') Ἀπολύτρωσιν ἀπὸ τῆς δυνάμεως τῆς ἁμαρτίας. Ὁ συγκεχωρημένος Χριστιανός, μετὰ τὴν λῆψιν τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν του, εὑρίσκει ὅτι κυριεύεται πολλάκις ἀπὸ ἁμαρτίαν τινα ἢ ἀπὸ ἁμαρτίας διαφόρους. Αἰσθάνεται, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Παύλου, ὅτι «ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θέλω, τοῦτο δὲν πράττω, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μισῶ, τοῦτο πράττω». Ὁ τοιοῦτος ἂς καταφύγῃ εἰς τὸν Λυτρωτήν, ἂς ζητήσῃ ἀπολύτρωσιν καὶ ἂς πιστεύσῃ εἰς τὸν λόγον Του, «Ἰδού, σᾶς δίδω τὴν ἐξουσίαν τοῦ νᾶ πατῆτε ἐπὶ ὄφεων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ» (Λουκ. ι'. 19). Πίστευσον, ἀδελφέ μου· ἔσο βέβαιος ὅτι θὰ νικήσῃς, μὴ διστάζῃς, μὴ ἀμφιβάλλῃς. Ὁ εἰπὼν εἰς τὸν βασιλικόν, «Ὕπαγε, ὁ υἱός σου ζῇ», ὁ Αὐτὸς σοὶ λέγει: «Ἡ ἁμαρτία δὲν θέλει σᾶς κυριεύσει» (Ρωμ. ϛ'. 14).

γ') Πλήρωσιν διὰ τοῦ Πνεύματος. Ὅταν τις θέλῃ νὰ λάβῃ τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, (καὶ ἕκαστος Χριστιανὸς ὀφείλει νὰ ἦναι πλήρης Πνεύματος Ἁγίου διὰ νὰ ἔχῃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ ἐν τῇ ζωῇ του) ἂς ζητήσῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ· ἂς πιστεύσῃ εἰς τὸν λόγον Του, «Ἐὰν σεῖς, πονηροὶ ὄντες, ἐξεύρετε νὰ δίδετε καλὰς δόσεις εἰς τὰ τέκνα σας, πόσον μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος θέλει δώσει Πνεῦμα Ἅγιον εἰς τοὺς αἰτοῦντας παρ' αὐτοῦ;» (Λουκ. ια'. 13). Ζήτησον, πίστευσον, μὴ ἀμφιβάλῃς καὶ θέλεις ἰδεῖ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι ἀνάγκη ὅπως ὁ Χριστιανός, διὰ νὰ κρατῇ τὰς εὐλογίας ταύτας, ἀκολουθῇ τὸν ἑξῆς κανόνα:

—Νὰ μελετᾷ τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ ἐπιμελῶς καὶ νὰ οἰκειοποιῆται τὰς διαφόρους ὑποσχέσεις Αὐτοῦ.

—Νὰ προσέχῃ ὅπως ὑπακούῃ εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, διότι ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Ἁγ. Πνεύματος εἶναι διὰ τοὺς φυλάττοντας τὰς ἐντολὰς Αὐτοῦ (Ἰωάν. ιδ'. 15, Πράξ. ε'. 32).

Φίλε μου, ἰδοὺ ὁ Θεὸς ἐξ ἀγάπης καὶ εὐσπλαχνίας πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς παρέδωκε τὸν Μονογενῆ του Υἱὸν εἰς σταυρικὸν θάνατον, Τὸν ἀνέστησε καὶ Τὸν ἀνύψωσε, διὰ νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς σωτηρίαν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ Πνεῦμα Ἅγιον. Σὺ ἔλαβες τὰ δῶρα ταῦτα τοῦ Θεοῦ; Εἶσαι βέβαιος ὅτι αἱ ἁμαρτίαι σου συνεχωρήθησαν; Ζῇς ζωὴν νίκης κατὰ τῆς ἁμαρτίας; Ἡ ἁμαρτία δὲν σὲ κυριεύει πλέον; Εἶσαι πλήρης Πνεύματος Ἁγίου; Ἐὰν ὄχι, ὁ Κύριος περιμένει νὰ σὲ εὐλογήσῃ. Ζήτησον καὶ λάβε!

Σταῦρος Δημητρακόπουλος.

Η ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

«Ὁ Δημᾶς μὲ ἐγκατέλιπεν
ἀγαπήσας τὸν παρόντα κόσμον.»
Β'. Τιμόθ· δ'. 10.

Εἰς τὴν ἱστορίαν διάφοροι ἄνθρωποι εἶναι γνωστοὶ μόνον ἐκ μιᾶς κακῆς των πράξεως. Ὁ Δημᾶς ὅμως δὲν ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν ταύτην, διότι ἡ ἱερὰ ἱστορία ἀναφέρει περὶ αὐτοῦ καὶ καλὰ καὶ κακά.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦτο μεταξὺ τῶν συντρόφων καὶ βοηθῶν τοῦ Ἀποστ. Παύλου, ὅστις τρὶς τὸν ἀναφέρει εἰς τὰς ἐπιστολάς του. Εἰς τὴν Πρὸς Κολοσσαεῖς δ'. 14 γράφει ἐκ Ρώμης: «Ἀσπάζεται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητὸς καὶ Δημᾶς.» Καὶ εἰς τὴν Πρός Φιλήμονα, 24: «Ἀσπάζονταί σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, Μάρκος, Ἀρίσταρχος, Δημᾶς, Λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου». Ἀναφέρεται οὕτως ὁ Δημᾶς κατὰ τὸ ἔτος 62 ἢ 63 μ. Χρ. ὡς ἰσότιμος μὲ τὸν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν, ὅστις, ὡς γνωρίζομεν, ἦτο τοῦ Παύλου ὁ ἀχώριστος φίλος καὶ σύντροφος καὶ ἔμπιστος συνεργάτης. Ἐὰν δὲν ἐγράφετο ἡ δευτέρα Πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολή, βεβαίως ὁ Δημᾶς θὰ κατετάσσετο ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων Χριστιανικῶν αἰώνων μεταξὺ τῶν ἁγίων. Δυστυχῶς μόλις 3 ἢ 4 ἔτη μετὰ τὴν ὡς ἄνω εὔφημον μνείαν τοῦ Δημᾶ, ὁ Παῦλος ἠναγκάσθη νὰ γράψῃ τὸν ἠθικὸν ἐπιτύμβιον αὐτοῦ: «Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην». Ἄλλην πληροφορίαν περὶ τῆς κατόπιν τύχης τοῦ Δημᾶ ἡ Γραφὴ δὲν παρέχει. Ἡ ἀποστασία του εἶναι ἡ τελευταία θετικὴ εἴδησις, ἣν ἔχομεν περὶ αὐτοῦ. Κατὰ μίαν ὅμως ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, τὸ τέλος τοῦ Δημᾶ ὑπῆρξεν οἰκτρόν. Μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν πρὸς τὰ κάτω ῥοπήν του καὶ μεταπίπτων ἀπὸ τοῦ κακοῦ εἰς τὸ χειρότερον, κατέληξεν εἰς τὸ νὰ γίνῃ ***ἱερεὺς ἐν εἰδωλολατρικῷ ναῷ.*** Πῶς ἀπέθανε, δὲν μᾶς λέγει ἡ παράδοσις, ἀλλὰ βεβαίως τὸ τέλος του θὰ ὑπῆρξεν ἀνάλογον τοῦ μεγέθους τῆς πτώσεώς του. Ὁποία ἀντίθεσις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Παύλου! Οὗτος μὲν ἤρχισεν ὡς διώκτης τῆς Ἐκκλησίας καὶ μετ' ὀλίγον ἐγένετο ὁ μέγας Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, ὁ μέγας θεόπνευστος διδάσκαλος καὶ αὐθεντικὸς ἐξηγητὴς τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Ὁ δὲ Δημᾶς ἀπὸ ἀποστόλου καὶ συνεργάτου τοῦ Παύλου κατήντησεν ἀποστάτης, ἀρνησίθρησκος, προδότης, εἰδωλολάτρης.

Ἡ πτῶσις ἑνὸς τοιούτου ἀνθρώπου βεβαίως θὰ συνετάραξε τὴν τότε Ἐκκλησίαν καὶ θὰ ἐπίκρανε περισσότερον πάντων αὐτὸν τὸν μέγαν Ἀπόστολον κατὰ τὰς τελευταίας του ἡμέρας, καθ' ἃς ἔγραψε τὴν Β'. πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολήν του. Ἡ δὲ λυπηρὰ αὕτη ἱστορία τοῦ Δημᾶ, τὴν ὁποίαν δι' ἓξ λέξεων σκιαγραφεῖ ἡ ἱερὰ ἱστορία, παραμένει διδακτικὴ εἰς πάντα Χριστιανὸν παντὸς αἰῶνος.

«Μὴ πεποίθατε ἐπὶ ἄρχοντας, ἐπὶ υἱοὺς ἀνθρώπων,» λέγει ὁ Δαβὶδ (Ψαλμ. ρμς'. 3), οὔτε εἰς τὸν ἐπιφανέστερον Χριστιανόν, μᾶς λέγει τὸ παράδειγμα τοῦ Δημᾶ. Τ' σέμνωμα τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος δύναται νὰ καταντήσῃ τὸ αἶσχος αὐτοῦ ἐὰν εἰς τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτῆρος δέν προσέλθῃ ἀρωγὸς ἡ ἐνίσχυσις τῆς Θείας χάριτος. Τί τρανώτερον παράδειγμα τούτου θέλομεν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Δημᾶ; Ἀπόστολος πρίν, τώρα ἀποστάτης, ἀντικείμενον ἄλλοτε τῆς ἀγάπης τῶν πιστῶν, τώρα ἡ περιφρόνησις τῶν ἀπίστων, τὸ καύχημά ποτε τῆς Ἐκκλησίας, τώρα ὁ καταφρονούμενος καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Ἄστρον φωτεινὸν εἰς τὸ Χριστιανικὸν στερέωμα, ἀποσβεσθὲν ἐν νυκτί, ὁ Δημᾶς κηρύττει πρὸς τοὺς ὑψηλὰ ἱσταμένους ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ νὰ μὴ ὑψηλοφρονῶσιν ἀλλὰ νὰ προσέχωσι μὴ πέσωσι.

Τί ἐπέφερε τὴν τραγικὴν ταύτην πτῶσιν ἀνδρός, ὅστις ηὐτύχησε νὰ ζήσῃ καὶ νὰ ἐργασθῇ διὰ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τὴν καθημερινὴν ἐπίδρασιν

καὶ συναναστροφὴν ἑνὸς Παύλου; «**Ἠγάπησε τὸν παρόντα κόσμον**». Πιθανὸν τοῦτο νὰ σημαίνῃ ὅτι **ἐφοβήθη τοὺς διωγμοὺς** καὶ τὸ **μαρτύριον** ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ἔβλεπεν ὅτι ὁ Παῦλος ἦτο ἤδη δέσμιος διὰ δευτέραν φορὰν καὶ ἔβαινε πλέον πρὸς τὸν βωμὸν τοῦ μαρτυρίου (Β΄. Τιμ. δ΄. 6: «Διότι ἐγὼ γίνομαι ἤδη σπονδὴ καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐπέστη»), καὶ ἠθέλησε διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου νὰ σώσῃ τὸ σαρκίον του ἀπὸ παρομοίαν τύχην. Ἠγάπησε τουτέστι τὴν ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ **πρόσκαιρον ζωὴν** μᾶλλον τῆς πέραν τοῦ τάφου **αἰωνίου ζωῆς**. Ἴσως τὸ «ἠγάπησε τὸν παρόντα κόσμον» νὰ σημαίνῃ: «Ἐδελεάσθη ἀπὸ τὰ **θέλγητρα** τοῦ παρόντος κόσμου». Ἴσως νὰ τῷ προσεφέρθησαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Εὐαγγελίου **ἀνταλλάγματα κοσμικά,** ἵνα ἀπαρνηθῇ τὸν Χριστὸν καὶ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν ἐθνισμόν. Τίς οἶδε;

Ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου εἶναι ἔμφυτος εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὡς ὄν κοινωνικόν· εἶναι δὲ τὸ δυσκολώτερον πρᾶγμα νὰ ἐκριζωθῇ ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας. Ἐπομένως εἶναι ὁ ὑπουλότερος **κίνδυνος** διὰ τὸν Χριστιανὸν καὶ ἡ κυριωτέρα **παγίς,** ἥτις τὸν ἀπειλεῖ. Τὸ μειδίαμα τοῦ κόσμου εἶναι μεγαλείτερος κίνδυνος διὰ τὸν πιστὸν ἢ ὁ διωγμός· διότι ὁ μὲν διωγμὸς τονώνει καὶ ἐνδυναμώνει τὴν πιστεύουσαν ψυχήν, ἐνῷ αἱ θωπεῖαι τὴν ἀποκοιμίζουν.

Διὰ τοῦτο ἡ Γραφὴ διαρκῶς **νουθετεῖ τὸν Χριστιανὸν νὰ ἀγρυπνῇ**, νὰ προσέχῃ εἰς τὰς ὁδούς του, νὰ προσεύχηται ἵνα μὴ εἰσέλθῃ εἰς πειρασμόν, νὰ δοκιμάζῃ ἑαυτὸν ἐὰν ἦναι ἐν τῇ πίστει, νὰ βλέπῃ μήπως πέσῃ, ἐνῷ νομίζει ὅτι ἵσταται. Ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου ὑπεισέρχεται **ὀλίγον κατ᾿ ὀλίγον** εἰς τὴν καρδίαν· ἐργάζεται ἀθορύβως, ὑπούλως καὶ ἀπαρατηρήτως, ἕως οὗ **συλλάβῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ὑποδουλώσῃ**.

Ἐὰν ἀρχίσωμεν νὰ ἀγαπῶμεν οἱονδήποτε ἐγκόσμιον πρᾶγμα, οἱανδήποτε ἀνθρωπίνην ἐνασχόλησιν περισσότερον τῆς προσευχῆς, οἱονδήποτε βιβλίον περισσότερον τῆς Γραφῆς, οἱονδήποτε οἶκον περισσότερον τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, οἱανδήποτε τράπεζαν περισσότερον τῆς τραπέζης τοῦ Κυρίου, οἱονδήποτε πρόσωπον περισσότερον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν παροῦσαν ζωὴν περισσότερον τῆς οὐρανίου ἐλπίδος—ἂς **φοβηθῶμεν,** διότι **εὑρισκόμεθα ἐν κινδύνῳ**. Ὁ πονηρὸς ἤρχισε νὰ μᾶς ἐμπλέκῃ εἰς τὰ δίκτυά του καὶ δὲν τὸν μέλλει ἂν ἡ **ἀρχὴ** ἦναι μικρά· διότι, ὅπως ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, «ἡ ἀρχὴ τὸ ἥμισυ τοῦ παντός». Δὲν χρειάζεται μεγάλη ὀπή, μέγα ρῆγμα, εἰς ἓν πλοῖον, διὰ νὰ τὸ καταβυθίσῃ· μικρὰ ὀπὴ ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο, ἂν δὲν φραχθῇ τάχιστα. Ὅπως δὲν πρέπει νὰ καταφρονῶμεν τὴν μικρὰν ἀρχὴν ἑνός καλοῦ ἔργου, τοιουτοτρόπως ἂς μὴ παραβλέπωμεν καὶ τὴν μικρὰν ἀρχὴν ἑνὸς κακοῦ ἐν ἡμῖν, διότι **ἐκ τῶν μικρῶν προέρχονται βαθμηδὸν τὰ μεγάλα**, εἴτε καλὰ εἴτε κακά.

Ὡς ἄνθρωποι ζῶντες ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι φυσικὸν νὰ ἑλκυώμεθα ὑπ᾿ αὐτοῦ. Καὶ εἶναι πάμπολλα πράγματα τοῦ κόσμου, ἅτινα δυνάμεθα νὰ ἀγαπήσωμεν καὶ νὰ ἀπολαύσωμεν ἄνευ ἁμαρτίας, διότι ὁ Θεὸς τὰ «ἔκτισεν εἰς μετάληψιν μετ᾿ εὐχαριστίας» (Α΄. Τιμ. δ΄. 3). Ὁ κόσμος εἶναι πολὺ καλός, **ἐὰν τὸν κρατήσωμεν εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν του,** ὅπως τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ εἶναι χρήσιμοι ὑπηρέται τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ δύνανται νὰ ἀποβῶσιν οἱ φοβερώτεροι καταστρο-

φεῖς του. Ὁ Χριστὸς θέλει τοὺς ὀπαδούς Του νὰ ἦναι «*ἐν* τῷ κόσμῳ» ἀλλ᾽ οὐχὶ «*ἐκ* τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. ιζ΄. 11, 14, 18)—νὰ ζῶσι μὲν εἰς τὸν κόσμον, ἀναστρεφόμενοι καὶ ἐργαζόμενοι ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀγαπῶσι τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ὅπως ἀγαπῶσι τὸν Θεόν (Α΄. Ἰωάν. β΄. 15).

Δυνάμεθα νὰ ἀγαπῶμεν τὸν κόσμον, δίδοντες τὴν συμπάθειάν μας εἰς τὴν δυστυχίαν του, τὰ δάκρυά μας εἰς τὰς θλίψεις του, τὸν πλοῦτόν μας καὶ τὴν ὑπηρεσίαν μας εἰς τὰς ἀνάγκας του. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ζῶμεν ἐν τῷ κόσμῳ χωρὶς ἢ νὰ ἐργαζώμεθα ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς προαγωγῆς του ἢ νὰ ἐπηρεασθῶμεν ὑπ᾽ αὐτοῦ. Ἢ ἡμεῖς θὰ κάμωμεν ***τὸν κόσμον καλλίτερον*** ἢ ὁ κόσμος θὰ κάμῃ ***ἡμᾶς χειροτέρους.***

Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἀξιώσῃ νὰ ζήσωμεν κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἐν τῷ κόσμῳ ὥστε ὅταν ἀπέλθωμεν ἀπ᾽ αὐτοῦ, νὰ τὸν ἀφήσωμεν καλλίτερον παρ᾽ ὅ,τι τὸν εὕρομεν.

Π.

ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

Ἡ λέξις ***ἀναγέννησις*** ἐφηρμόσθη ὑπὸ διαφόρους ἐννοίας εἰς διαφόρους ἐκφάνσεις τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως, ὡς τὸ «Ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων», «Ἐθνικὴ ἀναγέννησις», κτλ. Εἰς ὅλας ὅμως τὰς ἐκφράσεις ταύτας διακρίνεται μία ἰδέα βασικὴ—ἡ τῆς εἰς τὴν ζωὴν ἐπαναφορᾶς ***νεκρᾶς ὑπάρξεως.***

Ἐφαρμοζομένη εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν ἡ λέξις «ἀναγέννησις» ἔχει πλατυτέραν καὶ ὑψηλοτέραν ἔννοιαν· περιλαμβάνει ὄχι μόνον τὴν σημασίαν τῆς ἐκ τῆς νεκρᾶς καταστάσεως πνευματικῆς ζωογονήσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδέαν τῆς ***ῥιζικῆς μεταβολῆς τῶν διαθέσεων,*** τῶν πόθων, τῶν ἰδανικῶν τῆς ζωῆς τοῦ ἀναγεννηθέντος ἀνθρώπου. Ἀναρίθμητοι σελίδες ἐγράφησαν ὑπὸ τῶν θεολόγων, ὅπως καθορίσωσι τὴν φύσιν καὶ τὰς ἐνεργείας τῆς ἀναγεννήσεως· ἀλλ᾽ ὁ κάλλιστος ὁρισμός, ἡ ὑψίστη ἑρμηνεία αὐτῆς μᾶς ἐδόθη εἰς ὀλίγας λέξεις ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, εἰς ἀπάντησιν πρὸς τὸν νομοδιδάσκαλον Νικόδημον, ζητοῦντα νὰ διαφωτισθῇ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ (Ἰωάν. γ΄. 1—21).

Ὡς παγγνώστης, ὁ Κύριος ἐμάντευσε τὸν ἐνδόμυχον πόθον τοῦ σοφοῦ κατὰ τὸν Νόμον Ἰουδαίου, καὶ εὐθὺς ἀπαντᾷ εἰς ἐρώτησιν μὴ διατυπωθεῖσαν ὑπ᾽ αὐτοῦ «***Ἀμήν, ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ***» (βασιλείαν, ἥτις ἀπετέλει τὸ τέρμα τῶν πόθων παντὸς εὐσεβοῦς Ἰουδαίου).

Ἀκολούθως λύει τὰς ἀπορίας τοῦ Νικοδήμου, πάλιν δι᾽ ἁπλουστάτης παρομοιώσεως, ληφθείσης ἐκ τοῦ φυσικοῦ κόσμου, καὶ τέλος τὸν ἀφίνει κάτοχον τῆς ὅλης διδαχῆς περὶ ἀναγεννήσεως, ὡς τοῦ ἀπαραιτήτου ὅρου τῆς αἰωνίου εὐδαιμονίας, ἥτις συνήθως λέγεται ἡ ***Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν.***

Ἐκ τῆς βραχυτάτης ταύτης διδαχῆς, τῆς ὁποίας ἑκάστη λέξις ὑπέχει εὐρυ-

τάτην σημασίαν, δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν πολλὰ συμπεράσματα, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ μεγάλη ἀλήθεια, ὅτι ***ἡ ἀναγέννησις δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου***, ἀλλὰ ***δῶρον τοῦ Θεοῦ***. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι πνευματικῶς νεκρός. Πῶς δύναται νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἰδίαν του πνευματικὴν νεκρανάστασιν; Δὲν ἠδυνήθη, παρ' ὅλα τὰ τεράστια ἅλματα τῆς Ἐπιστήμης, νὰ ἐμφυσήσῃ ζωὴν εἰς τὴν νεκρὰν ὕλην, ἂν καὶ πᾶσαν κατέβαλε πρὸς τοῦτο προσπάθειαν διὰ τῆς ὀργανικῆς χημείας καὶ τῆς βιολογίας. Ἀλλ' ἀκόμη, ἀπέδειξε δι' ἀκαταμαχήτων ἀποδείξεων, ὅτι οὔτε δύναται ζωὴ νὰ προέλθῃ ***εἰμὴ ἐκ προϋπαρχούσης ζωῆς***. Οἱ παρακολουθήσαντες τὸν μακρὸν ἀγῶνα τοῦ Παστὲρ κατὰ τῶν ὑλιστῶν κηρύκων τῆς θεωρίας τῆς «αὐτομάτου γενέσεως» τῆς ὕλης, θὰ ἐνθυμοῦνται τὸν τελικὸν θρίαμβον τοῦ ἀπτοήτου ἐρευνητοῦ τῆς ἀληθείας καὶ τὴν ἀψευδῆ ἐτυμηγορίαν τῆς Ἐπιστήμης, ἥτις διεκήρυξεν, ὅτι ***πᾶσα ζωὴ προέρχεται ἐκ προϋπαρχούσης ζωῆς***, ἐπιβεβαιοῦσα τοιουτοτρόπως τὴν διδαχὴν τοῦ Χριστοῦ ὅτι ***ἡ ἀναγέννησις προέρχεται ἄνωθεν.***

Ἡ ἀναγέννησις εἶναι λοιπὸν ὅλως ***ἀνεξάρτητος*** τῶν ἀνθρωπίνων προσπαθειῶν καὶ μόχθων καὶ διαφεύγει τελείως τὰ διάφορα προγράμματα, διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἄνθρωποι ἐφαντάσθησαν ὅτι δύνανται νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ποθουμένην κατάστασιν, ***συγχέοντες αἴτιον*** καὶ ***ἀποτέλεσμα***—μὴ ἀναγνωρίζοντες ὅτι αἱ τοιαῦται προσπάθειαι εἶναι ***ἀποτέλεσμα τῆς ἀναγεννήσεως***, προσπάθειαι εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς.

Τὸ δῶρον τῆς ἀναγεννήσεως πῶς τὸ ἀποκτᾷ ὁ ἄνθρωπος; Μᾶς τὸ λέγει ὁ Χριστός:—***διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*** καὶ καθ' ὃν τρόπον ὁ ἄνεμος ἐνεργεῖ ἐν τῷ φυσικῷ κόσμῳ, «***Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει. Οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Πνεύματος***». Ὅπως ἡ δωρεὰ τοῦ ζωογόνου ἀνέμου παρέχεται ἀνεξαιρέτως εἰς ὅλους, οὕτω καὶ ἡ ζωογόνος ἐπίδρασις τοῦ Πνεύματος εἶναι δι' ὅλους, ***δωρεὰ παγκόσμιος***, ἄνευ τινος ἐξαιρέσεως. Ἡ μόνη ἐξαίρεσις τῆς ζωογόνου αὐτῆς ἐνεργείας παρατηρεῖται εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἐπιμόνως ἀποφεύγουν τὴν ἐπίδρασιν ταύτην, οἱ ὁποῖοι ὁμοιάζουν τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες θὰ ἐκλείοντο εἰς τὰ ὑπόγεια διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν ζωογόνον ἐνέργειαν τοῦ καθαροῦ ἀέρος.

Διότι ἡ παρομοίωσις τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Πνεύματος πρὸς τὴν τοῦ ἀνέμου, περιέχει καὶ ἄλλο συμπέρασμα—ὅτι οἱ ἀποστεροῦντες ἑαυτοὺς τῶν ἀπαραιτήτων στοιχείων τῆς πνευματικῆς ζωῆς, θὰ πάθωσιν ὅ,τι οἱ ἀποκλειόμενοι ἀπὸ τοῦ καθαροῦ ἀέρος εἰς τὰ βάθη τῆς ζωῆς—***θὰ ἀποθάνωσι διότι κατέστησαν ἀκατάλληλοι διὰ τὴν ζωήν***. Ὅπως τὰ ὄργανα τῆς ἀναπνοῆς, τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος καὶ ὅλα τὰ ἄλλα συντρέχοντα εἰς τὴν ἐναλλαγὴν τῆς ὕλης, διὰ τῆς ὁποίας διατηρεῖται ἡ ζωή, γίνονται ἀτροφικὰ καὶ τέλος παύουν λειτουργοῦντα, ἐὰν ἐπιμόνως ὁ ἄνθρωπος στερῇ ἑαυτὸν τοῦ καθαροῦ ἀέρος, οὕτω καὶ οἱ ἀποφεύγοντες ἐπιμόνως τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καθίστανται ἀκατάλληλοι διὰ τὴν ζωὴν ἐν τῷ περιβάλλοντι τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπιπλέον δὲν δύνανται νὰ εὕρωσιν ἐκεῖ τὴν εὐδαιμονίαν, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τῶν πόθων τοῦ Χρι-

στιανοῦ. Δηλαδή, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, δὲν δύνανται νὰ ἴδωσι τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν.

Διότι ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο ***ἡ προσαρμογὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως,*** ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ***πρὸς τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς πνευματικῆς ζωῆς.***

Ἡ Ρωμαϊκὴ ἱστορία μᾶς παρέχει ἓν τρανὸν παράδειγμα τῆς ἀρχῆς ***τῆς προσαρμογῆς πρὸς τὸ περιβάλλον.*** Ὅταν κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Καρχηδόνος ὁ ἡρωϊκώτατος τῶν Ρωμαίων ἡρώων Ρήγιλλος ἔπεσεν αἰχμάλωτος εἰς τὰς χεῖρας τῶν Καρχηδονίων, οἱ ἐχθροί του τὸν ὑπέβαλαν εἰς τὰς τρομερωτάτας βασάνους, χωρὶς νὰ δυνηθοῦν νὰ ἀποσπάσουν ἐκ τῶν χειλέων του ἕνα γογγυσμόν. Ἐπενόησαν τέλος τὸ φρικωδέστατον ὅλων. Ἀπέκοψαν τὰ βλέφαρά του καὶ τὸν ἔδεσαν ὕπτιον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, εἰς τρόπον ὥστε τὸ καυστικὸν καὶ ἐκθαμβωτικὸν φῶς τοῦ ἡλίου τῆς Ἀφρικῆς νὰ πίπτῃ διαρκῶς ἐπὶ τῶν ἀνοικτῶν του ὀφθαλμῶν. Ποῖος δύναται νὰ φανταοθῆ τὸ ἀφάνταστον ἐκεῖνο μαρτύριον! Καὶ ὅμως, τὰ δύο στοιχεῖα τούτου ἦσαν αὐτὰ καθ᾽ ἑαυτὰ δύο φυσικὰ καὶ εὐεργετικὰ στοιχεῖα—ἡ ὅρασις καὶ τὸ φῶς—ὀφθαλμὸς ἀνοικτὸς καὶ ὁ ζωοδότης ἥλιος. Εἰς τί λοιπὸν ὠφείλετο ἡ ἀγωνία τοῦ μαρτυρίου ἐκείνου; Εἰς τὴν μὴ ἁρμοδίαν προσαρμομὴν τῆς ὁράσεως πρὸς τὸ φῶς—εἰς τὴν ἀκατάλληλον προσαρμογὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ πρὸς τὸ περιβάλλον του. Τοιαύτη τις θὰ ἦτο ἡ θέσις τῆς μὴ ἀναγεγενημένης ψυχῆς ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Θεοῦ, τῆς πηγῆς τοῦ αἰωνίου φωτὸς καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἂς μὴ ἐπαναπαυώμεθα λοιπὸν εἰς τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἐπειδὴ φέρομεν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, εἰσαχθέντες διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὴν μάνδραν Αὐτοῦ, θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀπολαύσωμεν τῆς αἰωνίας εὐδαιμονίας, ἥτις ἀπόκειται εἰς τοὺς ἀναγεννηθέντας εἰς νέαν κτίσιν διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ᾽ ἂς ἐξετάσωμεν ἕκαστος τὴν πνευματικήν του κατάστασιν ἐγκαίρως καὶ ἂς ἀνοίξωμεν διάπλατα τὴν ψυχὴν ἡμῶν εἰς τὴν ζωογόνον ἐπίδρασιν τῆς θείας αὔρας, ἥτις πνέει ἐπὶ πάντα ἄνθρωπον ἐλευθέρως, δωρεάν, ἄνευ ἀνταλλάγματος, εἰμὴ τὴν ***ἀποδοχὴν αὐτοῦ.***

Ἡ ***προθυμία τοῦ Χριστοῦ*** εἰς τὸ νὰ προσφέρῃ τὸ δῶρον τῆς αἰωνίου ζωῆς εἰς πᾶσαν ψυχήν, ἀναφαίνεται εἰς ἑκάστην σελίδα τοῦ Εὐαγγελίου:

—«***Εἰς τοῦτο***», λέγει, «***ἦλθον ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ἔχωσι ζωὴν αἰώνιον καὶ ἵνα ἔχωσιν αὐτὴν πλήρη***». Ἡ αἰώνιος ζωὴ εἶναι τὸ ὑπέρτατον δῶρον, τὸ ὁποῖον προσφέρεται εἰς τὸν ἀναγεγενημένον. Εἰς τὸν ζῶντα ὅμως τὴν ζωὴν τῆς ὕλης, τοῦ κόσμου, τῆς συμφεροντολογίας, τοῦ ἐγωϊσμοῦ, τὸ τοιοῦτον θὰ ἦτο δῶρον ἀδώρητον. Τὰ δὲ γνωρίσματα τῆς ἀναγεννήσεως δύναται πᾶς τις νὰ διακρίνῃ ὅταν ὑπάρχουν ἐν τῇ ζωῇ τοῦ Χριστιανοῦ. Εἶναι τὸ φύλλωμα, τὸ ἄνθος, ὁ καρπός, τὰ ὁποῖα εἶναι σημεῖα ἀσφαλῆ, ὅτι ὁ χυμὸς τῆς ζωῆς ἀνῆλθε καὶ ἐζωογόνησε τὸν ξηρὸν κορμὸν τοῦ δένδρου. Εἶναι ἡ κατὰ Χριστὸν ζωή, μὲ ὅλην τὴν συνοδείαν τῶν ἀρετῶν καὶ καλῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀναγεννήσεως—***ὄχι τὰ μέσα,*** ὡς πιστεύουν οἱ ἄνθρωποι.

Εἴθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ ἁγιάζον πᾶσαν ψυχὴν ἥτις δέχεται τὴν ζωογόνον του ἐπίδρασιν, νὰ ἐπιφέρῃ πλουσιοπάροχον συγκομιδὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῷ ἔθνει ἡμῶν πρὸς δόξαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ὁποίου φέρομεν τὸ ὄνομα!

ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Αὐγουστῖνος

Ὁ Αὐρήλιος Αὐγουστῖνος ἐγεννήθη τῷ 354 εἰς Ταγάστην, μικρὰν πολίχνην τῆς ἐπαρχίας Νουμιδίας ἐν τῇ Βορ. Ἀφρικῇ. Ἀπὸ τὸν εἰδωλολάτρην πατέρα του Πατρίκιον ἐκληρονόμησε ῥοπὴν πρὸς τὰς ἀπολαύσεις τῶν αἰσθήσεων, ἀπὸ τὴν μητέρα του Μονίκην (μίαν τῶν εὐγενεστάτων γυναικείων μορφῶν τῆς ἱστορίας τοῦ Χριστιανισμοῦ) τὸν βαθὺν ἐκεῖνον πόθον τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον ἐκφράζει τόσον μεγαλειωδῶς εἰς τὴν φράσιν: «Σὺ ἔπλασας ἡμᾶς διὰ Σεαυτὸν καὶ ἡ καρδία ἡμῶν δὲν εὑρίσκει ἡσυχίαν, ἕως οὗ ἀναπαυθῇ ἐν Σοί.» Ὁ πόθος οὗτος καὶ ὁ σεβασμὸς τοῦ Αὐγουστίνου διὰ τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἂν καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐπεσκιάσθησαν εἰς τὴν ψυχήν του ὑπὸ ἄλλων σκέψεων, τὸν παρηκολούθησαν ἐκ τοῦ ἀφανοῦς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν σπουδῶν καὶ ταξειδίων του καὶ τῶν παραπλανήσεών του διὰ μέσου τοῦ λαβυρίνθου τῶν σαρκικῶν ἀπολαύσεων, τῆς Μανιχαϊκῆς ψευδογνώσεως, τοῦ Ἀριστοτελικοῦ σκεπτικισμοῦ καὶ τῆς Πλατωνικῆς ἰδεολογίας, μέχρις ὅτου αἱ προσευχαὶ τῆς μητρός του, τὰ κηρύγματα τοῦ Ἀμβροσίου καὶ αἱ Ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου, ὡς ὄργανα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐπέφερον εἰς τὴν ψυχήν του, ἐν ἡλικίᾳ 33 ἐτῶν, τὴν θαυμασίαν ἐκείνην μεταβολήν, ἥτις τὸν κατέστησε φωστῆρα δι' ὁλόκληρον τὴν ἔκτοτε Χριστιανωσύνην, ὥστε ἀκόμη καὶ τὰ ἁμαρτήματα καὶ αἱ πλάναι τῆς νεανικῆς του ἡλικίας νὰ χρησιμεύσουν διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἀληθείας.

Τῇ φροντίδι τῆς μητρός του ὁ Αὐγουστῖνος νεώτατος κατετάχθη μεταξὺ τῶν κατηχουμένων τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου του, ἀλλ' ἡ προσχώρησίς του εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἐβράδυνεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ἀφοῦ συνεπλήρωσε τὴν στοιχειώδη μόρφωσιν, ἐστάλη ὑπὸ τοῦ πατρός του, ὅστις προώριζεν αὐτὸν διὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ῥήτορος (δικηγόρου), εἰς τὴν γειτονικὴν πόλιν Μάδαυρα, ὅπου ἐσπούδασε καὶ τὴν Ἑλληνικήν, καὶ βραδύτερον εἰς Καρχηδόνα (371) πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του.

Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ διεφθαρμένου περιβάλλοντος τῆς Καρχηδόνος ὁ νεαρὸς Αὐγουστῖνος ἐξετράπη εἰς βίον ἔκλυτον καὶ σαρκικὸν (¹) καὶ ἤδη εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν συζῶν παρανόμως μὲ νεάνιδά τινα ἀπέκτησεν υἱόν, τὸν ὁποῖον ἐν τούτοις ὠνόμασεν Ἀδεοδᾶτον (ἤτοι, Θεόδοτον) καὶ ἐκράτησε πλησίον του δι' ὅλης τῆς ζωῆς του. Εἰς τὰς «Ἐξομολογήσεις» του ἀργότερον περιέγραψε τὴν περίοδον ταύτην τοῦ βίου του μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα.

Ἐν τούτοις, παρ' ὅλας του τὰς ἠθικὰς παρεκτροπάς, ὁ Αὐγουστῖνος δὲν ἔπαυσε νὰ ἦναι ἐπιμελὴς καὶ ἐμβριθὴς μελετητὴς πάσης γνώσεως. Ἀρχίσας μὲ τὴν μελέτην τῶν ἔργων τοῦ Κικέρωνος, ὅστις τῷ ἐνέπνευσε μέγιστον ἐνθουσια-

(¹) Εἰς τοῦτο εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι τὸν ἐνεθάρρυνε τὸ παράδειγμα τοῦ πατρός του, ὅστις διῆγε ζωὴν ἀκόλαστον, μέχρις οὗ περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου του ἐπεστράφη εἰς τὸν Χριστὸν ὑπὸ τῆς εὐσεβοῦς Μονίκης καὶ ἐβαπτίσθη.

σμόν, κατόπιν, πρὸς μεγάλην λύπην τῆς μητρός του, παρεσύρθη πρὸς καιρὸν εἰς τὴν πλάνην τῶν Μανιχαίων, νομίσας ὅτι διὰ αὐτῆς ἠδύνατο νὰ φθάσῃ εἰς τὴν τελείαν γνῶσιν.

Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του ἐν Καρχηδόνι, ἐξήσκησεν ἐπιτυχῶς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γραμματικοῦ (διδασκάλου τῆς γραμματικῆς) πρῶτον εἰς τὴν γενέτειραν Ταγάστην καὶ ἔπειτα εἰς Καρχηδόνα (375—383). Ἐκεῖ βαθμηδὸν κατανοήσας τὴν πνευματικὴν στειρότητα τοῦ Μανιχαϊσμοῦ καὶ ἀηδιάσας τὴν μεγάλην ἀνηθικότητα τῶν ἐκλεκτῶν τῆς αἱρέσεως ταύτης, ἤρχισε βαθμηδὸν νὰ ἀπομακρύνεται αὐτῆς. Ἐπὶ τέλους (383) ἀφήσας τὴν Ἀφρικήν, ἦλθεν εἰς Ρώμην καὶ ὕστερον εἰς Μεδιόλανα, ὅπου διωρίσθη διδάσκαλος τῆς ρητορικῆς. Ἐκεῖ ἡ μελέτη νεοπλατωνικῶν συγγραμμάτων καὶ τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου, ὡς καὶ ἡ ἀκρόασις τῶν κηρυγμάτων τοῦ Ἀμβροσίου, ἐπέφεραν ἐν αὐτῷ βαθμηδὸν μίαν ριζικὴν μεταστροφήν, ὥστε νὰ ἐγκαταλείψῃ τελείως καὶ τὸν Μανιχαϊσμὸν καὶ τὴν φιλοσοφίαν, ὡς ἀνίκανον νὰ χορτάσῃ τὴν ψυχήν του. Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 386 καθ' ἣν ὥραν ἐρέμβαζεν εἰς τὸν κῆπον τῆς οἰκίας του ἐπὶ τῶν μεγάλων πνευματικῶν προβλημάτων, ἅτινα τὸν ἀπησχόλουν, τῷ ἐφάνη ὅτι ἤκουσε θείαν φωνὴν ὡσεὶ παιδίου, λέγουσαν εἰς αὐτόν: «Λάβε καὶ ἀνάγνωσον!» Καὶ σπεύσας πρὸς μίαν τράπεζαν, ὅπου πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἀκουμβήσει τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου, ἤνοιξε τὴν Πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν, καὶ τὸ βλέμμα του ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ χωρίου (ιγ'. 13—14): «Ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμαις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ· ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας.» Καὶ ὡς ὁ ἴδιος, περιγράφων τὴν σκηνὴν ταύτην, λέγει εἰς τὰς «Ἐξομολογήσεις» του: «Δὲν ἐκύτταξα τίποτε περισσότερον, διότι δὲν ἦτο ἀνάγκη, ἀφοῦ εὐθὺς ὡς ἀνέγνωσα τὰς ὀλίγας αὐτὰς λέξεις, ἐχύθη εἰς τὴν καρδίαν μου φῶς καὶ εἰρήνη καὶ διελύθη τὸ σκότος τῶν ἀμφιβολιῶν μου».

Καὶ ἡ συνοδεύουσα αὐτὸν πιστὴ καὶ εὐσεβὴς μήτηρ του τοιουτοτρόπως εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ ἴδῃ ἐκπληρουμένης ὅλας της τὰς διακαεῖς προσευχὰς ὑπὲρ τοῦ ἀγαπητοῦ υἱοῦ της. Ὁ Αὐγουστῖνος, μετά τινα περίοδον περισυλλογῆς καὶ προετοιμασίας, ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ Ἀμβροσίου κατὰ τὸ Πάσχα τοῦ 387, ὁμοῦ μὲ τὸν υἱόν του Ἀδεοδᾶτον καὶ τὸν στενὸν φίλον του Ἀλύπιον. Ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐγκαταλείψας τὸ ἐπικερδὲς κοσμικὸν ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου τῆς ρητορικῆς, ἀφιερώθη τελείως εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Χριστοῦ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του.

Θεωρήσας τότε ἑαυτὸν ὑπόχρεων νὰ ἐργασθῇ διὰ τὸν Χριστὸν εἰς τὴν πατρίδα του Ἀφρικήν, ἐξεκίνησεν ἐκ Μεδιολάνων μὲ τὴν μητέρα, τὸν υἱὸν καὶ τὸν πιστὸν φίλον του· ἀλλὰ πλησίον τῆς Ρώμης ἀπέθανεν ἡ Μονίκη, καὶ ὁ θάνατός της τόσον συνεκλόνισε τὸν Αὐγουστῖνον, ὥστε παρέμεινεν ἐπὶ μῆνάς τινας ἐν Ρώμῃ, ὅπου ὅμως δὲν ἔμεινεν ἀργός, ἀλλὰ συνέγραψε διάφορα ἔργα, ὑπεραμυνόμενος τοῦ ἀληθοῦς Χριστιανισμοῦ κατὰ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως τῆς ἐθνικῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς Μανιχαίας πλάνης.

Ἐπανελθὼν ἐπὶ τέλους εἰς Ἀφρικήν, μετὰ βραχεῖαν διαμονὴν ἐν Καρχη-

δόνι μετέβη εἰς τὴν γενέτειραν Ταγάστην, ὅπου ἐγκατεστάθη εἰς κτῆμά τι πατρικὸν καὶ ἤρχισεν ἐργαζόμενος πνευματικῶς. Μία μεγάλη θλίψις τὸν εὗρε κατὰ τὴν περίοδον ταύτην—ὁ θάνατος τοῦ υἱοῦ του Ἀδεοδάτου, τὸν ὁποῖον περιπαθῶς ἠγάπα. Ἡ φήμη τοῦ Αὐγουστίνου, τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς σοφίας του, ἤρχισεν ἤδη νὰ διαδίδηται εἰς ἅπασαν τὴν Βόρειον Ἀφρικήν, ὅτε δὲ κατὰ τὸ ἔτος 391 μετέβη πρὸς ἐπίσκεψιν φίλου του εἰς τὴν Ἱππῶνα, παραθαλασσίαν πόλιν τῆς Νουμιδίας (τὴν σήμερον ἐκ παραφθορᾶς τοῦ ὀνόματος Μπόνα καλουμένην), κατ' ἀπαίτησιν τοῦ λαοῦ καὶ παρὰ τὴν θέλησίν του (καθότι δὲν ἐθεώρει ἑαυτὸν ἀκόμη ἄξιον) προεχειρίσθη εἰς πρεσβύτερον, μετὰ τέσσαρα δὲ ἔτη, ἀποθανόντος τοῦ ἐπισκόπου Βαλερίου, ἐξελέγη ἐπίσκοπος Ἱππῶνος καὶ ἔκτοτε παρέμεινεν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην ἐπὶ 38 ἔτη μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του.

Ὁ ἰδιωτικός του βίος κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην καὶ τελευταίαν περίοδον ἦτο λιτότατος καὶ μετρίως ἀσκητικός. Κατῴκει εἰς μίαν οἰκίαν ὁμοῦ μὲ τοὺς πρεσβυτέρους του ἐν ἀποστολικῇ κοινότητι ὑπαρχόντων. Ἐπώλησε τὰ ὑπάρχοντά του καὶ διέθεσε τὸ προϊὸν διὰ τὴν περίθαλψιν τῶν πτωχῶν καὶ ἀσθενούντων. Τὸ φαγητόν του ἀπετελεῖτο ἐκ λαχανικῶν, καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ λιτοῦ γεύματος διεξῆγε συνομιλίας μὲ τοὺς συνδαιτυμόνας ἐπὶ πρακτικῶν θεμάτων, ἀποκλείων αὐστηρῶς τὴν συζήτησιν περὶ τοῦ χαρακτῆρος προσώπων ἀπόντων. Ἐδέχετο δωρεὰς καὶ ἀφιερώματα ὑπὲρ τῶν πτωχῶν, ἀλλ' ἠρνεῖτο πάντοτε νὰ δεχθῇ κληροδοτήματα, διὰ τῶν ὁποίων ἐγίνετο ἀδικία εἰς τοὺς νομίμους κληρονόμους· ἐπῄνεσε μάλιστα τὸν ἐπίσκοπον Καρχηδόνος Αὐρήλιον, ὅστις μίαν περιουσίαν, κληροδοτηθεῖσαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν του ὑπό τινος πολίτου, ἀπέδωκεν εἰς τὴν χήραν τοῦ κληροδότου, ἥτις εἶχε μείνει ἄπορος μετὰ πολλῶν τέκνων.

Τὴν κατοικίαν του ταύτην ὁ Αὐγουστῖνος κατέστησε καὶ θεολογικὴν σχολήν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξῆλθον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του δέκα ἐπίσκοποι καὶ πολυάριθμοι πρεσβύτεροι. Εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνην δὲν ἐπέτρεπε νὰ εἰσέλθουν γυναῖκες, οὐδὲ τῆς ἀδελφῆς του ἐξαιρουμένης. Ἵδρυσεν ὅμως θρησκευτικοὺς συλλόγους τῶν γυναικῶν, ἑνὸς τῶν ὁποίων συλλόγων προήδρευσεν ἡ ἀδελφή του. Ἂν καὶ ἔζη ζωὴν σχεδὸν ἀσκητικὴν εἰς περιβάλλον κοινοβιακόν, ὁ Αὐγουστῖνος οὐδόλως ἦτο θιασώτης τοῦ καλογηρισμοῦ. Ὁμιλῶν ποτε περὶ τοῦ ὠργανωμένου μοναχικοῦ βίου εἶπεν ὅτι οὐδαμοῦ εὗρε καλλιτέρους, ἀλλὰ καὶ χειροτέρους ἀνθρώπους ἢ εἰς τὰ μοναστήρια. Ἐν τούτοις ἡ ὡς ἄνω κοινοβιακὴ ζωή, τὴν ὁποίαν διῆγεν, ὑπῆρξεν ἡ πρόφασις, ἀρκετοὺς αἰῶνας μετὰ τὸν θάνατόν του, διὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ μεγάλου μοναχικοῦ τάγματος τῶν Αὐγουστίνων, οἵτινες εἶχον ὡς τριπλοῦν κανόνα τὴν πτωχείαν, τὴν ἁγνότητα καὶ τὴν ὑπακοήν.

Ὁ Αὐγουστῖνος, ἂν καὶ ἠγάπα τὴν μελέτην καὶ συγγραφήν, δὲν ἀφωσιώθη εἰς ταύτην, ἀλλ' ἐθεώρησεν ὡς πρώτιστον καθῆκόν του νὰ ἐργασθῇ ἀόκνως ὡς κῆρυξ τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐκήρυττε τακτικῶς τὸν Θεῖον Λόγον ἐπὶ πέντε καὶ ἓξ ἡμέρας τὴν ἑβδομάδα, πολλάκις καὶ δὶς τῆς ἡμέρας. Πανταχοῦ ὅπου μετέβαινεν ἔξω τοῦ Ἱππῶνος, κατ' ἀπαίτησιν τοῦ λαοῦ ἐκήρυττεν. Ἡ δὲ δρᾶσίς του ἐπεξετάθη πολὺ πέρα τῶν ὁρίων τῆς ἐπισκοπῆς του. Ταχέως κατέστη ὁ πνευματικὸς ὁδηγὸς τῶν ἐκκλησιῶν ὄχι μόνον τῆς Ἀφρικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς Δύσεως ἐν γένει.

Ἐλάμβανεν ἐνεργὸν μέρος εἰς ὅλας τὰς συζητήσεις περὶ θεολογικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων τῆς ἐποχῆς του. Ἦτο ὁ πρώτιστος ὑπέρμαχος τῆς ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς διδασκαλίας κατὰ τῶν αἱρετικῶν—Μανιχαίων, Δονατιστῶν, Πελαγιανῶν, κλπ. Ἐν αὐτῷ συνεκεντρώθη βαθμηδὸν ἡ ἀρχηγία ὅλου τοῦ ἀγῶνος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῶν αἱρέσεων καὶ σχισμάτων καὶ χάρις εἰς αὐτὸν κυρίως ὁ ἀγὼν οὗτος ἐστέφθη ὑπὸ τελικῆς ἐπιτυχίας.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἀνεθεώρησε τὰ συγγράμματά του καὶ εἰς πολλὰ ζητήματα ἀνεκάλεσεν ἢ διώρθωσε γνώμας τινάς, τὰς ὁποίας εἶχεν ἐκφέρει ἄλλοτε—δεῖγμα καὶ τοῦτο τῆς σπανίας εἰλικρινείας καὶ εὐσυνειδησίας τοῦ ἀνδρός. Ἡ προϊοῦσα ἡλικία του τὸν ἠνάγκασεν ἐπὶ τέλους νὰ ζητήσῃ βοηθὸν ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν ποιμαντορικῶν του καθηκόντων καὶ ὁ λαὸς ὁμοθύμως ἐξέλεξεν ὡς βοηθὸν ἐπίσκοπον καὶ ἐν καιρῷ διάδοχόν του τὸν φίλον του Ἡράκλειον, ὅστις ὅμως δὲν ἐπέπρωτο νὰ τὸν διαδεχθῇ.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς παρακμῆς τῶν σωματικῶν του δυνάμεων, τὰς δυσμὰς τοῦ βίου του ἐπεσκίασε καὶ ἐπίκρανεν ἡ εἰσβολὴ εἰς Ἀφρικὴν τῶν βαρβάρων Βανδάλων, οἵτινες διέσπειραν τοιαύτην ἐκεῖ ἐρήμωσιν, καταστρέφοντες πόλεις, χωρία καὶ ἐκκλησίας, ὥστε τὸ ὄνομά των ἔκτοτε καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας νὰ συνδέεται μὲ τὴν ἔννοιαν πάσης καταστρεπτικῆς ἀγριότητος καὶ θηριωδίας («βανδαλισμός»). Ἀπέθανε δὲ ὁ Αὐγουστῖνος καθ' ἣν στιγμὴν οἱ βάρβαροι οὗτοι ἐπολιόρκουν αὐτὴν τὴν ὠχυρωμένην πόλιν τῆς Ἱππῶνος. Τὰς τελευταίας δέκα ἡμέρας τῆς ζωῆς του, κατάκοιτος πλέον καὶ ἐξηντλημένος, διῆλθε προσευχόμενος μετὰ δακρύων καὶ ἐπαναλαμβάνων τοὺς Ψαλμοὺς τῆς μετανοίας, τοὺς ὁποίους εἶχε διατάξει νὰ ἀναγράψουν ἐπὶ τοῦ τοίχου κατέναντι τῆς κλίνης του, καὶ ἰδίως τὸν 51ον ψαλμόν: «Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός Σου,» κλπ. Καὶ μὲ ἀνάρθρους λέξεις δεήσεως ὑπὲρ τῆς δεινῶς χειμαζομένης ἐκκλησίας του παρέδωκε τὸ πνεῦμα τὴν 28 Αὐγούστου 430 εἰς ἡλικίαν 76 ἐτῶν.

Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Αὐγουστίνου οἱ Βανδάλοι ἐκυρίευσαν τὴν Ἱππῶνα, ἣν κατέστρεψαν ἐκ θεμελίων. Οἱ κάτοικοι, ὅσοι δὲν ἐσφάγησαν, ἔφυγον διὰ λέμβων καὶ πλοιαρίων. Οὔτε ἀναφέρεται πλέον ἐπίσκοπος Ἱππῶνος. Ὁλόκληρος ἡ Ἀφρικὴ περιῆλθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν βαρβάρων καὶ ἡ Ρωμαϊκὴ κυριαρχία ἐκεῖ κατηργήθη ὁριστικῶς, μετ' ὀλίγας δὲ δεκάδας ἐτῶν ὁλόκληρον τὸ Δυτικὸν Ρωμαϊκὸν κράτος κατελύθη, κυριευθείσης καὶ αὐτῆς τῆς Ρώμης ὑπὸ τῶν Γότθων.

Μ' ὅλα ταῦτα τὸ ἔργον τοῦ Αὐγουστίνου δὲν ἀπωλέσθη. Αἱ ἰδέαι κα διδασκαλίαι του ἐβλάστησαν εὐρύτατα ἀνὰ τὸ πνευματικὸν ἔδαφος τῆς Εὐρώπης καὶ ἀπέδωκαν πλουσίους καρποὺς μεταξὺ ἐθνῶν καὶ χωρῶν, τῶν ὁποίων καὶ τὰ ὀνόματα ἠγνόει ὁ μέγας οὗτος Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας.

* * *

Ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ὑπῆρξε θεολόγος καὶ φιλόσοφος εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ὁλοκλήρου τῆς ἱστορίας τῆς Χριστιανικης Ἐκκλησίας. Εἶχε πνεῦμα γόνιμον καὶ ἐμβριθές, ὅπερ δὲ καλλίτερον, καρδίαν πλήρη Χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ ταπεινοφροσύνης. Ὡς φιλόσοφος ἵσταται ἐφάμιλλος τῶν μεγαλειτέρων διανοιῶν

τῆς τε ἀρχαιότητος καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων. Ὡς θεολόγος ἤσκησεν ἐπίδρασιν, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος Πατήρ, ἐπὶ τῆς σκέψεως καὶ πίστεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἔθετε τὴν πίστιν εἰς τὴν πρώτην θέσιν, πρὸ καὶ αὐτῆς τῆς γνώσεως. Ἔλεγεν: «Ἡ πίστις προηγεῖται τῆς γνώσεως». Ὁ κεντρικὸς ἄξων τῆς θεολογίας του ἦτο: ***Ἡ ἐλευθέρα σωτήριος χάρις τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ, ἐνεργοῦσα διὰ τῆς ὁρατῆς Ἐκκλησίας.*** Ἐδίδαξε καὶ ἀνέπτυξε μετὰ δυνάμεως τὴν διδασκαλίαν τοῦ Παύλου περὶ τῆς πτώσεως καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου διὰ πίστεως, οὐχὶ ἐξ ἔργων, ἀλλὰ κατὰ χάριν. Διὸ καὶ ἐχαρακτηρίσθη ὡς ὁ ***«θεολόγος τῆς χάριτος»***.

Ἡ μάθησις τοῦ Αὐγουστίνου δὲν ἦτο ἐφάμιλλος μὲ τὸ πνεῦμά του. Ἡ γνῶσίς του τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ συνεπῶς τῶν συγγραμμάτων τῶν Ἑλλήνων Πατέρων ἦτο περιωρισμένη· τὴν δὲ Ἑβραϊκὴν παντελῶς ἠγνόει. Διὰ τοῦτο καὶ περιέπεσεν εἰς ἀνακριβείας τινὰς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Ν. Διαθήκης. Ἀλλ' ἡ ὀξύτης τοῦ πνεύματός του, ἡ βαθύτης τῶν πεποιθήσεών του καὶ ἡ αὐστηρὰ λογική, ἥτις τὸν καθωδήγει, ἀνεπλήρουν τὰς ἐλλείψεις ταύτας. Ἐκ τῶν τεσσάρων μεγάλων Λατίνων Πατέρων ὑπῆρξε κατὰ πολὺ ὁ μέγιστος— πλέον βαθυστόχαστος τοῦ Ἀμβροσίου, πνευματικοῦ του πατρός, πλέον πρωτότυπος καὶ συστηματικὸς τοῦ φίλου καὶ ἀνταποκριτοῦ του Ἱερωνύμου, καὶ πνευματικῶς πολὺ ἀνώτερος τοῦ μαθητοῦ του Πάπα Ρώμης Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου. Καὶ εἰς τὰς ἰδέας τοῦ Αὐγουστίνου ὁ Λούθηρος καὶ ὁ Καλβῖνος ἐστήριξαν σημαντικὸν μέρος τῆς διδασκαλίας τῆς Εὐαγγελικῆς Ἀναμορφώσεως τοῦ 16ου αἰῶνος.

***

Τὰ πολυάριθμα ***συγγράμματα*** τοῦ Αὐγουστίνου (ὧν τὰ πλεῖστα διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν) εἶναι θησαυρὸς Χριστιανικῆς γνώσεως καὶ πείρας. Τὸ συγγραφικὸν ὕφος του δὲν εἶναι τετορνευμένον, ὡς ἄλλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας· ὁ ἴδιος συνείθιζε νὰ λέγῃ ὅτι ἀδιαφορεῖ ἂν τὸν ἐπικρίνουν οἱ γραμματικοί, ***ἀρκεῖ νὰ τὸν ἐννοῇ ὁ λαός.*** Ἔγραφεν ἐκ τοῦ πληρώματος μιᾶς καρδίας ἐκχειλιζούσης ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐν τούτοις τὰ ἔργα του εἶναι πλήρη ἐξάρσεων ποιητικῶν, θαυμασίων καὶ ἀπὸ καθαρῶς φιλολογικῆς ἀκόμη ἀπόψεως.

Τὰ ἔργα τοῦ Αὐγουστίνου δύνανται νὰ ταξινομηθοῦν εἰς τὰς ἑξῆς κατηγορίας:

1. Αὐτοβιογραφικά. Εἰς ταῦτα προέχουν αἱ ***Ἐξομολογήσεις*** καὶ αἱ ***Ἀναθεωρήσεις.*** Αἱ ***Ἐξομολογήσεις*** (εἰς βιβλία 9) εἶναι περίπου ἡ αὐτοβιογραφία του, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκθέτει μὲ εἰλικρίνειαν καὶ ταπεινοφροσύνην ἀπαράμιλλον τὴν σταδιοδρομίαν του πρῶτον ὡς ἐκλύτου Ἐθνικοῦ, εἶτα ὡς Μανιχαίου αἱρετικοῦ, ὡς ἀνησύχου καὶ ἀμφιβάλλοντος ἐρευνητοῦ, ὡς εἰλικρινῶς μετανοοῦντος καὶ ὡς εὐγνώμονος Χριστιανοῦ, διὰ μέσου τῶν φυσικῶν πειρασμῶν καὶ τοῦ λαβυρίνθου τῆς πλάνης πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας, τὴν ὡραιότητα τῆς ἁγιωσύνης καὶ τὴν ἐν Χριστῷ ἀνάπαυσιν. Περὶ τῶν ***Ἀναθεωρήσεων*** ἐκάμομεν ἤδη λόγον ἀνωτέρω. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἀνεθεώρησεν ὁ ἱερὸς Πατὴρ τὰς παλαιοτέρας γνώμας καὶ διδασκαλίας του καὶ οὐκ ὀλίγας ἐξ αὐτῶν διώρθωσε καὶ ἐτροποποίησε.

2. Θεολογικά. Τὰ κυριώτερα εἶναι τὸ ***Περὶ Πολιτείας τοῦ Θεοῦ*** (ἐξ 22 βιβλίων), ἀπολογία τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπέναντι τῶν κατηγοριῶν τῶν εἰδωλολατρῶν, ***τὸ Περὶ πίστεως εἰς τὰ μὴ βλεπόμενα, Περὶ Ἁγίας Τριάδος, Περὶ πίστεως καὶ ἔργων.*** Πολεμικὰ τὰ ***Περὶ αἱρέσεων, Κατὰ Ἀρειανῶν, Κατὰ Μανιχαίων***, ***Κατὰ Δονατιστῶν, Κατὰ Πελαγίου.*** Ἐξηγητικὰ τὸ ***Περὶ Χριστιανικῆς διδασκαλίας***, 450 περίπου ὁμιλίαι, 217 ἐπιστολαὶ καί τινα ἠθικὰ ἔργα.

3. Φιλοσοφικά. Τοιαῦτα εἶναι μεταξὺ ἄλλων τὸ ***Περὶ τῆς μακαρίας ζωῆς***, ***Περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς***, ***Κατὰ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν, Μονόλογοι***, κλπ.

Ο ΦΥΣΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΕΝ ΤΩ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩ ΚΟΣΜΩ

(συνέχεια καὶ τέλος)

Ἡ προέκτασις τοῦ φυσικοῦ νόμου εἰς τὴν πνευματικὴν σφαῖραν προϋποθέτει τὴν ἀρχὴν τῆς ***Συνεχείας***. Ἐὰν τὸ σύμπαν ἀποτελῇ ἓν ἐναρμόνιον σύνολον, τότε ὁ ἄνθρωπος εἰς πάσας του τὰς σχέσεις τὰς φυσικάς, τὰς ἠθικὰς καὶ τὰς πνευματικὰς περιλαμβάνεται ἐντὸς τοῦ συνόλου τούτου. Διότι εἶναι ὅλως ἀπίθανον καὶ παράλογον νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι ὡς πνευματικὸν ὂν ὁ ἄνθρωπος ἀποσπᾶται ἀπὸ πάσας τὰς συνθήκας τῆς αὐξήσεως καὶ ἀναπτύξεως, αἱ ὁποῖαι διέπουν τὴν φυσικήν του ὕπαρξιν. Εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ τις πῶς αἱ διοικοῦσαι τὴν φυσικὴν ὕπαρξιν ἀρχαὶ σταματοῦν ἀποτόμως ἐμπρὸς εἰς τὴν πνευματικὴν ζωήν, ἀντικαθιστώμενοι ἀπὸ νέας σειρᾶς ἀρχῶν καὶ νόμων, ὅλως ἀσχέτων πρὸς τὰς πρώτας. Ὁ ἄνθρωπος, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, δὲν δύναται νὰ κοπῇ εἰς δύο χωριστὰ καὶ ἄσχετα τμήματα. Ὑπάρχουν δὲ πειστικώτατοι λόγοι διὰ νὰ πιστεύσωμεν ὅτι οἱ φυσικοὶ Νόμοι προεκτείνονται καὶ διὰ μέσου τῆς πνευματικῆς σφαίρας, ὅπερ καὶ θέλομεν δείξει.

Μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων ἀποφάνσεων τῆς νεωτέρας Ἐπιστήμης εἶναι καὶ τὸ ὅτι ***καὶ αὐτοὶ οἱ νόμοι ὑπάγονται ὑπὸ Νόμον***. Εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως, τουτέστι τῆς ἐπιστήμης, πρῶτον συνηθροίσθησαν τὰ φαινόμενα καὶ κατετάχθησαν ὑπὸ νόμους. Αὐτοὶ οἱ νόμοι ἀνεγνωρίσθησαν ὡς ἐπικρατοῦντες εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον, ὡς μεγάλαι γραμμαί. Ἐφ᾿ὅσον ὅμως οἱ νόμοι οὗτοι ἀπετέλουν μόνον γραμμάς, διηκούσας τὴν Φύσιν, ἐφ᾿ ὅσον ἔμενον ἄσχετοι καὶ ἀσύνδετοι πρὸς ἀλλήλους, τὸ σύστημα τῆς Φύσεως ἦτο ἀτελές. Ἔπρεπε νὰ συνδεθῶσιν ἀναμεταξύ των οἱ νόμοι, ὅπως εἶχον ἤδη συνδεθῆ ἀναμεταξύ των τὰ φαινόμενα. Ἔπρεπε δηλαδὴ νὰ ἀναζητηθῇ ***εἷς ὑπέρτατος Νόμος***, συνδέων τοὺς ἐπὶ μέρους νόμους τῆς Φύσεως. Ὁ νόμος ἐκεῖνος εἶναι ὁ μέγας ***Νόμος τῆς Συνεχείας***, ὁ Νόμος τῶν νόμων.

Εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι ἐλάχιστοι ἐπιστήμονες ἔδωσαν ἀκριβῆ ὁρισμὸν τῆς Ἀρχῆς τῆς Συνεχείας. Καὶ τοῦτο διότι ἡ ἰδέα, τὴν ὁποίαν ἀντιπροσωπεύει ἡ ἀρχὴ αὕτη, εἶναι τόσον ὑπερβαλλόντως μεγαλειώδης καὶ περιεκτική,

ὥστε ἀποτείνεται μᾶλλον εἰς τὴν ***φαντασίαν*** ἢ εἰς τὸ ***λογικὸν*** τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀκριβῶς εἶναι εὐκολώτερον νὰ τὴν ***ὑποδείξῃ*** κανεὶς εἰς ὅλην αὐτῆς τὴν μεγαλοπρέπειαν, παρὰ νὰ τὴν ***καθορίσῃ***. Τὸ πραγματικὸν αὐτῆς μεγαλεῖον συνίσταται εἰς τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν τελικῶς ἀφίνει, τῆς ***Ἑνότητος τῆς Φύσεως***. Εἰς τὸν Νόμον τῆς Συνεχείας ἀπέκειτο νὰ ἀποκαταστήσῃ τελικῶς τὴν ἀρχὴν τῆς ἁρμονίας τοῦ Σύμπαντος. Ἴσως θὰ ἠδυνάμεθα νὰ παραστήσωμεν τὴν ἰδέαν τοῦ ***ἀπαραιτήτου τοῦ νόμου τῆς συνεχείας*** εἰς τὸ σύμπαν, ἐὰν ἐφανταζόμεθα τί θὰ ἦτο τὸ Σύμπαν χωρὶς τὸν νόμον τοῦτον. Θὰ ἦτο τὸ ἀντίθετον ἑνὸς συνεχοῦς, ἀδιασπάστου καὶ ἁρμονικοῦ σύμπαντος· θὰ ἦτο σύμπαν διεσπαρμένον, ἀσυνάρτητον καὶ ἄσκοπον—σύμπαν τόσον ἀσυνάρτητον καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐνεργείας, ὅσον εἶναι αἱ πράξεις ἑνὸς ἀνισορρόπου ἀνθρώπου. Ἡ ἀφαίρεσις τῆς Ἀρχῆς τῆς Συνεχείας ἐκ τοῦ σύμπαντος θὰ ἦτο ἰσοδύναμος μὲ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ λογικοῦ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον. Κόσμος ἄνευ νόμου, σύμπαν χωρὶς Νόμον Συνεχείας, θὰ ἦτο κόσμος παράφρων, σύμπαν ἐξηρθρωμένον.

Ἐκ τῆς πραγματικῆς ταύτης εἰκόνος προκύπτει τὸ συμπέρασμα, ὅτι ***ὑφίσταται ἀνάγκη μιᾶς ἀρχῆς, ἑνὸς γενικοῦ Νόμου***, συμφώνως πρὸς τὸν ὁποῖον οἱ ἐπὶ μέρους νόμοι νὰ συνεχίζωνται καθ' ὅλον τὸ σύμπαν. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο διετύπωσαν οἱ συγγραφεῖς τοῦ βιβλίου «***Τὸ ἀόρατον Σύμπαν***» ὡς ἑξῆς: «Ἐὰν παραδεχθῶμεν τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς Ὑπάτου Κυβερνήτου τοῦ Σύμπαντος, ἡ Ἀρχὴ τῆς Συνεχείας εἶναι ἡ ἔκφρασις τῆς πεποιθήσεώς μας ὅτι Αὐτὸς δὲν θέλει διαψεύσει τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πεποίθησιν ἡμῶν.» Ἕτερος δὲ συγγραφεὺς ἐκφράζει τὸ αὐτὸ ἐπιτυχῶς λέγων: «Ἡ ἀρχὴ τῆς Συνεχείας εἶναι ἡ ἔκφρασις τῆς Θείας Φιλαληθείας ἐν τῇ Φύσει». Περιττὸν εἶναι νὰ πολλαπλασιάσωμεν παραδείγματα τῆς ἐφαρμογῆς της ἀρχῆς ταύτης ἐν τῷ σύμπαντι. Καθορίσαντος ἤδη τὴν γενικὴν ἀρχὴν προβαίνομεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς ἥτις διετυπώθη διὰ μιᾶς φράσεως: «Ὅπως οἱ νόμοι τῆς Φύσεως εἶναι συνεχεῖς καθ' ὅλον τὸ ὑλικὸν σύμπαν, οὕτω θὰ εἶναι συνεχεῖς καὶ δι' ὅλου τοῦ πνευματικοῦ σύμπαντος».

Ἐδῶ πρέπει νὰ διασαφηνισθῇ τὸ ζήτημα, οὕτως ὥστε νὰ προληφθῇ ἡ ἔνστασις ὅτι ὑπάρχουν φυσικοὶ νόμοι, οἱ ὁποῖοι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν πρὸς τὸν πνευματικὸν κόσμον,—ὡς εἶναι λ. χ. ὁ νόμος τῆς ἕλξεως τῆς βαρύτητος.

Ἐδῶ ὑπενθυμίζομεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀρχικῶς διετυπώσαμεν προκειμένου περὶ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς λέξεως «νόμος». Οἱ Νόμοι δὲν εἶναι ἐνέργεια, ἢ ὁ ἐνεργῶν, ἀλλ' εἶναι ὁ τρόπος τῆς ἐνεργείας. Ὅπου δὲ δὲν ὑπάρχει ἐνέργεια, δὲν ὑπάρχει καὶ νόμος. Αἱ ἐνέργειαι τοῦ πνευματικοῦ κόσμου εἶναι ***ἐνέργειαι ζωῆς***, ὅπου δὲ ὑπάρχει ζωή, (εἴτε ἐν τῇ φυσικῇ εἴτε ἐν τῇ πνευματικῇ σφαίρᾳ), ἐκεῖ ἰσχύουν ***οἱ διέποντες τὴν ζωὴν νόμοι***—οἱ βιολογικοὶ νόμοι—μεταξὺ τῶν ὁποίων πρῶτος καὶ βασικὸς εἶναι ὁ ***νόμος τῆς βιογενέσεως***.

«Ἀλλά», δυνατὸν νὰ εἴπῃ τις, «τὸ ζωτικὸν στοιχεῖον, ἡ ζωή, δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ εἰς τὸν φυσικὸν καὶ εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον. Εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον ὁ νόμος τῆς βιογενέσεως ἐφαρμόζεται ἐπὶ κυττάρων καὶ σπορίων. Πῶς δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον, ὅπου τοιαῦτα στοιχεῖα δὲν ὑπάρχουν;» Ἡ ἔνστασις αὕτη εἶναι ἐπίσης λογική, ὅσον θὰ ἦτο τὸ νὰ ἰσχυρισθῇ κανείς, ὅτι

τὰ θεωρήματα τῆς γεωμετρίας εἶναι ἀκριβῆ, ὅταν γράφωνται διὰ τῆς κιμωλίας ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος, ὄχι ὅμως καὶ ὅταν ἐφαρμόζωνται εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ξυλίνων ἢ λιθίνων οἰκοδομῶν!

Ὅπου ὑπάρχει ζωή, θὰ τὴν εὕρωμεν ἐρρυθμισμένην καὶ διοικουμένην συμφώνως πρὸς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν νόμον, τὸν νόμον τῆς βιογενέσεως. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως αὐτοῦ ἐν τῷ φυσικῷ κόσμῳ, ὁ νόμος οὗτος μᾶς διδάσκει, ὅτι ***πᾶσα φυσικὴ ζωὴ προέρχεται ἐκ προϋπαρχούσης φυσικῆς ζωῆς.*** Εἰς δὲ τὴν ἐμφάνισιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ὁ αὐτὸς νόμος ἐπιβεβαιοῖ, ὅτι ἡ πνευματικὴ ζωὴ δὲν δύναται νὰ προέλθῃ εἰμὴ ἐκ προϋπαρχούσης πνευματικῆς ζωῆς. ***Δὲν εἶναι λοιπὸν δύο νόμοι***—εἷς νόμος διὰ τὸν φυσικὸν καὶ ἄλλος νόμος διὰ τὸν πνευματικὸν κόσμον. ***Εἶναι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς—ὁ νόμος τῆς βιογενέσεως***, ἐφαρμοζόμενος ἀφ' ἑνὸς εἰς τὸν φυσικόν, ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον. Εἶναι ὁ γενικὸς νόμος πάσης ζωῆς, εἴτε φυσικῆς εἴτε πνευματικῆς, ἀδιάφορον μὲ ποῖα στοιχεῖα σχετίζεται, ὅπως ἐξ ἄλλου εἰς τὸν ὑλικὸν κόσμον ὁ νόμος τῆς ἕλξεως τῆς Βαρύτητος ἐνεργεῖ ἐπὶ πάσης ὕλης, εἴτε αὕτη ἀποτελεῖ ἡλίους καὶ πλανήτας, εἴτε κόκκους ἄμμου, εἴτε σταγόνας βροχῆς. Οὕτω καὶ ὁ νόμος τῆς βιογενέσεως ἐνεργεῖ παντοῦ ὅπου ὑπάρχει ζωή.

Ἀλλὰ τί λοιπὸν διαφέρει εἰς τοὺς δύο τούτους κόσμους; Τὸ ***εἶδος τῆς ζωῆς.*** Μία ζωὴ ἀνωτέρα, ἰσχυροτέρα, χαρακτηρίζει τὴν πνευματικὴν ὕπαρξιν. Ἐνέργειαι ἀνώτεραι χαρακτηρίζουν τὸν πνευματικὸν κόσμον, ἀλλ' αὗται δὲν ἀνατρέπουν τὴν ἀρχὴν τῆς συνεχείας τῶν νόμων, οἵτινες διέπουν ὁλόκληρον τὴν Δημιουργίαν.

Ἐκ τῆς ὡς ἄνω διατυπωθείσης ἀντιλήψεως τῶν σχέσεων τοῦ φυσικοῦ πρὸς τὸν πνευματικὸν κόσμον θὰ ἠδύνατο κανεὶς νὰ πιστεύσῃ, ὅτι οἱ πνευματικοὶ νόμοι διεμορφώθησαν ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου τῶν φυσικῶν νόμων—ὅτι ὁ φυσικὸς κόσμος ἐχρησίμευσε τρόπον τινὰ ὡς ὁ σκελετός, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑψώθη ἀργότερον τὸ οἰκοδόμημα τοῦ πνευματικοῦ κόσμου. Τὸ ἀντίθετον ὅμως τούτου συνέβη. ***Πρῶτος ὑπῆρξεν ὁ πνευματικὸς κόσμος.*** Καὶ ἐδῶ πάλιν τὴν ἀπόδειξιν τὴν παρέχει ἡ Ἐπιστήμη, ἥτις μᾶς διαβεβαιοῖ δι' ἀκαταμαχήτων ἀποδείξεων ὅτι τὰ ἄτομα, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ ὁρατὸν σύμπαν, δὲν εἶναι αὐτοφυῆ, ἀλλὰ προκύπτουν ἐξ ἀρχικῆς ἔξωθεν δημιουργίας. Καὶ δεύτερον, ὅτι ἀφοῦ εἶναι γνωστὴ ἡ ἐν χρόνῳ ἀρχὴ τοῦ ὁρατοῦ σύμπαντος, ὑπολογιζομένη ἐπὶ τῆς διασκορπίσεως τῆς ἐνεργείας τῆς ὕλης, ἕπεται ὅτι ἡ βαθμιαία ἐλάττωσις τοῦ ὄγκου τῆς ὕλης συνεπάγεται βαθμιαίαν ἐλάττωσιν τῆς ἐνεργείας τοῦ ὑλικοῦ σύμπαντος, ἥτις θὰ ἐξακολουθήσῃ ἐλαττουμένη μέχρι τελείας ἐξαφανίσεως. Ὑπάρχει λοιπὸν σημεῖον χρόνου κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑλικοῦ (τοῦ ὁρατοῦ) σύμπαντος θὰ παύσῃ. Ἀλλὰ τὸ ἔχον τέλος ἐν χρόνῳ δὲν δύναται νὰ ἦναι αἰώνιον. Δὲν προϋπῆρξε καὶ αὐτοῦ τοῦ χρόνου,—ἄρα ἔσχε καὶ ἀρχὴν ἐν χρόνῳ. Ἑπομένως ***τὸ ἀόρατον προϋπῆρξε τοῦ ὁρατοῦ.***

Αἱ φυσικαὶ ἰδιότητες τῆς ὕλης εἶναι τὸ ἀλφάβητον, τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ἔθεσεν εἰς τὰς χεῖράς μας, ὅπως ὀρθῶς χρησιμοποιούμενον μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ ἀναγνώσωμεν κατὰ τρόπον τελειότερον τὸ μέγα Βιβλίον, τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν τὸ Σύμ-

παν. Οἱ δὲ μεγάλοι αὐτοῦ νόμοι θὰ μᾶς διευκολύνουν ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ πανομοιοτύπου τούτου—τοῦ Ἀοράτου Σύμπαντος—ἵνα διαρρυθμίσωμεν τὴν ζωήν μας εἰς πληρεστέραν πρὸς αὐτὸ ἁρμονίαν. Διότι τὸ ἀληθὲς μεγαλεῖον τοῦ Νόμου ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι μᾶς παρέχει μίαν ἀποκάλυψιν ἐπὶ τοῦ ἀοράτου κόσμου.

Τὸ νὰ ἐξάρωμεν τὴν σημασίαν τῶν φυσικῶν νόμων, διότι τυγχάνουν νόμοι τοῦ μικροῦ μας πλανήτου, σμικρύνει τὴν ἰδέαν τοῦ σύμπαντος. Νόμος εἶναι ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἀοράτου ἐν τῷ ὁρατῷ. Κατὰ τὴν βασικὴν αὐτὴν ἀντίληψιν ***πᾶς νόμος εἶναι οὐσιαστικῶς πνευματικός.*** Τὸ δὲ μεγαλεῖον τοῦ Νόμου δὲν συνίσταται εἰς τὸ ὅτι εἶναι μέγας ὁ κόσμος τῶν ὁρατῶν φαινομένων, ἀλλὰ εἰς τὸ ὅτι αἱ φευγαλέαι αὐτοῦ γραμμαὶ εἶναι αἱ λεωφόροι, αἵτινες ἄγουσι πρὸς τὴν Αἰωνίαν Τάξιν, τὸν Αἰώνιον Κόσμον. Ἡ τοιαύτη ἀντίληψις τοῦ σύμπαντος, ἥτις μᾶς τὸν παρουσιάζει ὡς μίαν ἀπέραντον ὁδὸν πρὸς τὸν Θεόν, εἶναι ὀλιγώτερον ἆρά γε ἀξία σεβασμοῦ ἀπὸ ἐκείνην, ἥτις θέλει νὰ παρουσιάσῃ τὸ σύμπαν ὡς περιφραγμένον δι' ἀπορθήτου τείχους, τὸ ὁποῖον θὰ ἔπρεπε νὰ διασπάσωμεν, διὰ νὰ εἰσέλθωμεν εὐθὺς εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Αἰωνίου;.....

Πόσον διευκρινίζεται ἡ ἔννοια καὶ ἐνισχύεται ἡ ἐπιβολὴ τῆς ἀπόψεως ταύτης, ὅταν παραδεχθῶμεν τὴν ***προτεραιότητα τῆς ὑπάρξεως τοῦ Νόμου ἐν τῇ πνευματικῇ σφαίρᾳ!*** Ὅταν κατανοήσωμεν ὅτι εἰς τὸν αἰώνιον καὶ ἀόρατον κόσμον προϋπῆρξε ***Διάνοια***, ἥτις ἐχάραξε πρῶτον τὰς μεγάλας γραμμάς, ἐπὶ τῶν ὁποίων κατόπιν διέπλασε τὸ ὁρατὸν σύμπαν πανομοιότυπον τοῦ πνευματικοῦ!

Πρέπει νὰ ἐγκολπωθῶμεν τὸν μυστικισμὸν ἑνὸς Παύλου, ὅστις κάθε ἄλλο ἦτο ἢ μυστικοπαθὴς ὅταν ἔγραφε: «Ἡμεῖς δὲν ἐνατενίζομεν εἰς τὰ βλεπόμενα ἀλλ' εἰς τὰ μὴ βλεπόμενα· διότι τὰ βλεπόμενα εἶναι πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια» (Β'. Κορ. δ'. 18). Τὸ ὁρατὸν εἶναι ἡ κλῖμαξ, ἥτις φέρει πρὸς τὸ ἀόρατον. Τὸ πρόσκαιρον εἶναι τὸ ἰκρίωμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀνερχόμεθα εἰς τὸ αἰώνιον. Ὅταν δὲ αἱ τελευταῖαι ἄϋλοι ψυχαὶ θὰ ἔχουν διαπεράσει τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, πορευόμεναι πρὸς τὸν Θεόν, τότε καὶ αὐτὸ τὸ ἰκρίωμα θέλει χαλασθῆ, ὡς ἄχρηστον πλέον, ἡ δὲ γῆ θέλει διαλυθῆ, οὐχὶ διότι ἦτο εὐτελής, ἀλλὰ διότι ἐπεράτωσε τὸ ἔργον αὐτῆς καὶ ἐξεπλήρωσε τὸν προορισμὸν αὐτῆς.

Ἐρρῖκος Δρώμμονδ.

ΤΕΛΟΣ

Η ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΠΟΤΩΝ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ὡς γνωστόν, πρὸ 11-ετίας περίπου, ἤτοι, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνακωχὴν τοῦ Παγκοσμίου Πολέμου, εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς ἐψηφίσθη προσθήκη ἄρθρου εἰς τὸ Σύνταγμα τῆς Ὁμοσπονδίας, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπηγορεύετο τοῦ λοιποῦ ἡ παραγωγὴ καὶ ἐμπορία οἱουδήποτε ποτοῦ περιέχοντος οἰνόπνευμα, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ζύθου.

Ἡ ψήφισις τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης ἦτο τὸ ἐπιστέγασμα μακροῦ ἀγῶνος

τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν γυναικῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, κατὰ τῆς εὐρύτατα διαδεδομένης μέθης. Καὶ ὑπεστηρίχθη μεγάλως διὰ τῶν στατιστικῶν, ἐκ τῶν ὁποίων προέκυπτεν ὅτι, ἐκτὸς τῶν ἄλλων κακῶν τῆς μέθης, μέγα μέρος τῆς ἐγκληματικότητος καὶ τῆς φρενοπαθείας τῆς χώρας ὠφείλετο ἀποδεδειγμένως εἰς τὸν ἀλκοολισμόν.

Ἐν τούτοις, εὐθὺς τότε ἐξεφράσθησαν πολλαὶ ἀμφιβολίαι ἂν μία τοιαύτη δρακόντειος ἀπαγόρευσις θὰ ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι ἀπέκρουεν αὐτὴν μία πολυάριθμος μερὶς τῆς κοινωνίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀπαγορευθῇ ἡ κατ' οἶκον χρῆσις οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν ἄνευ ἐπεμβάσεως εἰς τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν τῶν πολιτῶν καὶ εἰς τὸ οἰκογενειακὸν ἄσυλον, ὅπερ εἶναι ἀπαραβίαστον. Καὶ ἐκ τρίτου, ὑπεδείχθη ὅτι θὰ ἦτο πολὺ δύσκολον νὰ ἐμποδισθῇ ἡ λαθραία εἰσαγωγὴ οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν εἰς μίαν χώραν μὲ τόσον ἀπέραντα σύνορα καὶ παράλια.

Ἀλλ' οἱ ὑπέρμαχοι τῆς ἀπαγορεύσεως, ἰδίως ὁ κλῆρος καὶ αἱ γυναῖκες, δὲν ἤθελον νὰ ἀκούσουν τοὺς διστάζοντας καὶ ἐφεκτικούς, καὶ κατώρθωσαν νὰ ψηφισθῇ αὕτη, εἰς δὲ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο συνέδραμον ὄχι μόνον αἱ συμπαγεῖς ψῆφοι τῶν γυναικῶν, ἀλλ' ἀναμφισβητήτως καὶ ἡ ἀπουσία εἰς Εὐρώπην 2 ἑκατομμυρίων ἀνδρῶν ψηφοφόρων, τοὺς ὁποίους ἡ Ἀμερικὴ εἶχεν ἀποστείλει ὡς στρατιώτας εἰς τὸ ἐν Γαλλίᾳ θέατρον τοῦ πολέμου. Καὶ ἐλέγετο τότε ὑπὸ τῶν φίλων τῆς ἀπαγορεύσεως ὅτι ἡ δυσκολία τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς θὰ παρουσιάζετο μόνον κατ' ἀρχάς, ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον θὰ ἠλαττοῦτο καὶ θὰ ἐξέλειπεν, ἐφ' ὅσον ὁ λαὸς βαθμηδὸν θὰ ἐσυνείθιζε νὰ ζῇ χωρὶς ποτὰ καὶ θὰ ἔβλεπε τὰ εὐχάριστα ἀποτελέσματα τῆς ἀπαγορεύσεως.

Δυστυχῶς αἱ αἰσιόδοξοι αὐταὶ προβλέψεις δὲν ἐξεπληρώθησαν, διότι εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ὄχι μόνον ὠργανώθη εὐρὺ λαθρεμπόριον εἰσαγωγῆς καὶ κυκλοφορίας οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν ἐκ τῆς γείτονος ἐπικρατείας τοῦ Καναδᾶ, τοῦ Μεξικοῦ καὶ τῆς Εὐρώπης ἐν γένει, ἀλλὰ καὶ ἀπειράριθμοι πολῖται ἐγκατέστησαν εἰς τὰς οἰκίας των μικρὰ ἀποστακτήρια, διὰ τῶν ὁποίων παρῆγον ἓν εἶδος οἰνοπνεύματος ὠμοῦ καὶ νωποῦ, ἐκτάκτως δὲ δηλητηριώδους, καὶ κατεσκεύαζον κατ' οἶκον οἴνους καὶ ποτὰ πολὺ ἐπιβλαβῆ, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπέθανον οὐκ ὀλίγοι τῶν καταναλωτῶν.

Ἡ Κυβέρνησις κατέβαλεν ὑπερανθρώπους προσπαθείας ὅπως ἐφαρμόσῃ διοικητικῶς τὴν ἀπαγόρευσιν, περιορίζουσα τοὐλάχιστον τὸ λαθρεμπόριον τῶν ἔξωθεν εἰσαγομένων ποτῶν, ἀφοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ πατάξῃ τὰ οἰκιακὰ ἀποστακτήρια, λόγῳ τοῦ ἀπαραβιάστου τοῦ οἰκιακοῦ ἀσύλου. Καὶ ἐξώδευσε δισεκατομμύρια κατὰ τὴν τελευταίαν 11-ετίαν, ὀργανώσασα στρατὸν ὁλόκληρον συνοριακῶν φρουρῶν καὶ ἀνιχνευτῶν πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ κατάσχεσιν τῶν λαθρεμπορίων. Ἐπίσης συνεκρότησε πολυάριθμον στόλον μικρῶν ταχυπλόων σκαφῶν, ἅτινα ἔφερον καὶ τηλεβόλα, πρὸς καταδίωξιν τοῦ κατὰ θάλασσαν λαθρεμπορίου τῶν ποτῶν, ἀπηγόρευσε δὲ εἰς οἱονδήποτε σκάφος, ἔστω καὶ ὑπὸ ξένην σημαίαν, νὰ ἔχῃ οἰνοπνευματώδη ποτά, ἀκόμη καὶ διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ πληρώματός του, ἐντὸς ζώνης 15 μιλίων ἀπὸ τὰς Ἀμερικανικὰς ἀκτάς.

Ἐν τούτοις αἱ τιμαί, τὰς ὁποίας προσφέρουν διὰ τὰ ποτὰ ἐν Ἀμερικῇ οἱ ἐν κρυπτῷ καταναλωταὶ αὐτῶν, εἶναι τόσον ὑπέρογκοι, ὥστε οἱ λαθρέμποροι, μὲ ὅλας τὰς ζημίας των ἐκ τῶν συχνῶν κατασχέσεων καὶ καταστροφῶν τοῦ ἐμπορεύματός των, ἱκανοποιοῦνται καὶ πλουτοῦν καὶ ἐξοδεύουν καὶ αὐτοὶ μεγάλα ποσὰ διὰ τὴν τελειοτέραν ὀργάνωσιν τοῦ λαθρεμπορίου των. Ἔχουν ταχύτατα βενζινόπλοια, πλῆρες δίκτυον συνεργῶν καὶ κατασκόπων καὶ τελείαν ὑπηρεσίαν ἀσυρμάτου πρὸς συνεννόησιν μεταξὺ τῶν λαθρεμπορικῶν πλοίων καὶ τῆς ξηρᾶς, κατὰ ξηρὰν δὲ πλῆρες δίκτυον διανομῆς καθ' ὅλην τὴν χώραν, εἰς τρόπον ὥστε σήμερον εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἀμερικῆς ὁ θέλων νὰ πίῃ οἰνοπνευματῶδές τι ποτὸν νὰ εὑρίσκῃ εὐκόλως καφενεῖα καὶ λέσχας καὶ ἑστιατόρια, ὅπου ἔναντι ἁδρᾶς πληρωμῆς νὰ δύναται νὰ πίῃ ὅ,τι θέλει.

Ἀπέναντι τῆς καταστάσεως ταύτης ὅλαι αἱ προσπάθειαι τῶν ἀρχῶν φαίνονται μάταιαι. Ἐσχάτως δὲ ἡ Κυβέρνησις ἐξέδωκεν ἔκθεσιν, διὰ τῆς ὁποίας πιστοποιεῖ ὅτι κατὰ τὸ δωδεκάμηνον, τὸ λῆξαν τὴν 30 Ἰουνίου ἐ. ἔ., κατηναλώθησαν εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας 876,000,000 γαλλόνια οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν. Καὶ ἐπειδὴ τὸ Ἀμερικανικὸν γαλλόνιον ἀντιστοιχεῖ ὡς ἔγγιστα πρὸς $2^1/_2$ ὀκάδας, ἔχομεν σύνολον καταναλώσεως 2,190,000,000 (δύο δισεκατομμύρια, 190 ἑκατομμύρια) ὀκάδων, ὅπερ ἀναλογεῖ, ἐπὶ πληθυσμοῦ 125 ἑκατομμυρίων, εἰς $17^1/_2$ ὀκάδας κατὰ κεφαλὴν πληθυσμοῦ—δηλ. ἕκαστος κάτοικος τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν γυναικῶν, παιδίων καὶ νηπίων ἀκόμη, κατηνάλωσε κατὰ τὸ δωδεκάμηνον αὐτὸ διάστημα $17^1/_2$ ὀκάδας!! Ἐκ τοῦ συνόλου τούτου τῶν 876,000,000 γαλλονίων, 802,000,000 ἀπεστάχθησαν εἰς τὰ οἰκιακὰ ἀποστακτήρια (118 ἑκατομμ. γαλλόνια οἴνου καὶ 684 ἑκατ. γαλλόνια ζύθου), 50 ἑκατ. γαλλόνια οὐΐσκι ἀπεστάχθησαν εἰς κρύφια ἀποστακτήρια εἰς ἀπόκεντρα μέρη τῆς ὑπαίθρου χώρας, τὰ δὲ λοιπὰ ποσὰ εἰσήχθησαν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι, οἵτινες προξενοῦν ἀληθῆ κατάπληξιν, ἐνεθάρρυναν τοὺς πολεμίους τῆς ἀπαγορεύσεως εἰς τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς καταργήσεως αὐτῆς. Ἡ κατάργησις ὅμως τῆς ἀπαγορεύσεως δὲν εἶναι καὶ τόσον εὔκολος, διότι οἱ θιασῶται τῆς ἀπαγορεύσεως κατὰ τὸ ἔτος 1919 ἐφρόντισαν νὰ ψηφισθῇ αὕτη δι' ἰδιαιτέρας νομοθετικῆς διαδικασίας ὡς προσθήκη εἰς τὸ Σύνταγμα τῆς Ὁμοσπονδίας· ἑπομένως ἡ κατάργησις ἄρθρου τοῦ Συντάγματος ἀπαιτεῖ τὴν αὐτὴν εἰδικὴν καὶ πολύπλοκον διαδικασίαν. Ἐν τούτοις, οἱ πολέμιοι τῆς ἀπαγορεύσεως δὲν ἀπελπίζονται. Τονίζουν ὅτι ἡ γενικὴ πλειοψηφία τοῦ Ἀμερικανικοῦ λαοῦ εἶναι φανερῶς ἐναντία εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐπισήμων στατιστικῶν τῆς καταναλώσεως, ὅτι οὐδεὶς νόμος δύναται νὰ σταθῇ, ἂν δὲν στηρίζεται ἐπὶ τῆς κοινῆς γνώμης ἢ τοὐλάχιστον ἐπὶ τῆς πλειοψηφίας αὐτῆς, καὶ ὅτι ἡ διατήρησις, παρὰ τὴν ἔγκρισιν τῆς κοινῆς γνώμης, ἑνὸς νόμου διαρκῶς καὶ συστηματικῶς καταστρατηγουμένου ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας τῆς κοινωνίας, ὑπονομεύει ἐπικινδύνως τὸν πρὸς τοὺς νόμους σεβασμὸν καὶ ὑποταγὴν γενικῶς τῶν πολιτῶν, καὶ καλλιεργεῖ εἰς τὴν λαϊκὴν ψυχὴν τὴν περιφρόνησιν πρὸς τὸν νόμον. Ταυτοχρόνως δὲ πιστοποιεῖται διὰ τῶν ἐπισήμων στατιστικῶν ὅτι κατὰ τὴν 11-ετίαν, ἥτις διέρρευσεν ἀπὸ τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν ποτῶν, ἡ ἐγκληματικό-

της καὶ ἡ φρενοπάθεια ἐκ τοῦ ἀλκοολισμοῦ ἐν Ἀμερικῇ ὄχι μόνον δὲν ἠλαττώθη, ἀλλὰ τοὐναντίον μάλιστα ηὐξήθη, λόγῳ βεβαίως τῆς καταναλώσεως τοῦ νωποῦ καὶ ἀσιτεύτου οἰνοπνεύματος τῶν οἰκιακῶν ἀποστακτηρίων.

Τὸ ὅλον ζήτημα τοῦτο εἶναι ἀκανθωδέστατον, ἀλλὰ καὶ σπουδαιότατον, τόσον διὰ τὴν Ἀμερικὴν ὅσον καὶ διὰ τὰς ἄλλας βορείους χώρας, ἔνθα ἐπικρατεῖ εἰς μεγάλην κλίμακα ὁ ἀλκοολισμός. Ἡ καταπολέμησις τῆς μέθης εἶναι σκοπὸς ἅγιος, καὶ πρέπει νὰ ὑποστηρίζηται ἐκθύμως ὑπὸ παντὸς Χριστιανοῦ καὶ ὑπὸ πάσης Χριστ. Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ὅπως εἰς ὅλα τὰ πράγματα ἐφαρμόζεται τὸ «μηδὲν ἄγαν» καὶ τὸ «πᾶν μέτρον ἄριστον» τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς σοφίας, ὁμοίως καὶ τὸν κατὰ τῆς μέθης ἀγῶνα πρέπει νὰ κυβερνᾷ ἡ φρόνησις καὶ ἡ λογικὴ καὶ νὰ ἀποφεύγωνται αἱ ἀκρότητες, αἱ ὁποῖαι μόνον ζημίαν καὶ ὀπισθοδρόμησιν φέρουν. Προκειμένου δὲ περὶ ἑνὸς κακοῦ τόσον παγκοσμίου καὶ τόσον βαθέως ἐρριζωμένου μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Νῶε (δηλ. ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων) δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ διὰ μιᾶς μονοκονδυλιᾶς καὶ διὰ μιᾶς ἀποτόμου ἀπαγορεύσεως τοῦ οἰνοπνεύματος θεραπεία αὐτοῦ. Πρέπει πρῶτον νὰ διαπαιδαγωγηθοῦν τὰ ἄτομα, ὅπως ὑποβοηθήσουν τὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς μέθης· νὰ ἐννοήσουν καλῶς τὰ κακὰ αὐτῆς καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ περιορισμοῦ τῆς καταναλώσεως τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν ἐντὸς τοῦ κατωτάτου δυνατοῦ ὁρίου. Ἄνευ τοιαύτης προηγουμένης διαπαιδαγωγήσεως τῶν ἀτόμων διὰ τῆς οἰκογενείας, διὰ τοῦ σχολείου, διὰ τῆς Ἐκκλησίας, οἱαδήποτε ἀπαγόρευσις, ὁποία ἡ ἐν Ἀμερικῇ, θὰ ἀποβῇ ἄκαρπος, διότι θὰ καταστρατηγῆται γενικῶς, ὡς ἀπέδειξε τὸ πείραμα τῆς Ἀμερικῆς. Πολὺ σοφώτερον εἶναι τὸ σύστημα, τὸ ὁποῖον ἐφαρμόζεται εἰς τὸν γειτονικὸν Καναδᾶν· ἐκεῖ ἀπηγορεύθησαν αἱ ταβέρναι, τὰ μπάρ, τὰ ποτοπωλεῖα, ὅπου ὁ διαβάτης εὐκόλως δύναται νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ μεθυσθῇ, παρασυρόμενος συνήθως ὑπὸ «παρέας» φίλων καὶ συναδέλφων. Εἰς τὰ ξενοδοχεῖα φαγητοῦ ἐπιτρέπεται ἡ κατανάλωσις οἴνου καὶ ζύθου μαζὺ μὲ τὸ φαγητόν. Εἰς δὲ τὰς οἰκίας των οἱ πολῖται δύνανται νὰ ἔχουν οἱαδήποτε ποτὰ θέλουν, ἀγοράζοντες αὐτὰ ἀπὸ τὸ κρατικὸν μονοπώλιον ὑπὸ ὡρισμένους ὅρους καὶ περιορισμούς. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος τούτου ὁ ἀλκοολισμός, ἡ μέθη καὶ τὰ ἐκ τούτων ἐγκλήματα ἐν Καναδᾷ ἠλαττώθησαν ἐπαισθητῶς καὶ βαίνουν συνεχῶς ἐλαττούμενα.

Χάριν αὐτῆς ταύτης τῆς ἱερᾶς ὑποθέσεως τῆς καταπολεμήσεως τῆς μέθης ἐν Ἀμερικῇ ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι ταχέως θὰ ἐπικρατήσῃ ἐκεῖ ἡ λογικὴ καὶ ἡ φρόνησις, διδασκομένη ἐκ τῆς πικρᾶς 11-ετοῦς πείρας, καὶ θὰ ἐπενεχθοῦν τοιαῦται τροποποιήσεις εἰς τὸν περὶ ποτῶν νόμον, ὥστε οὗτος νὰ ὁδηγήσῃ τὸν Ἀμερικανικὸν λαὸν πρὸς τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

Πρόσκλησις εἰς τὴν Ἐτησίαν Ἑβδομάδα Παγκοσμίου Προσευχῆς Ἰανουαρίου 4—11, 1931.

Πρὸς πάντας τοὺς πιστεύοντας, τὰ μέλη τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας, ἧς κεφαλὴ εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός!

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί,

Κατὰ τὴν πρώτην ἑβδομάδα τοῦ 1931, Χριστιανοὶ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀποχρώσεως θὰ συνέλθωσιν ἐν πνευματικῇ ἑνότητι Προσευχῆς, Ἀγάπης καὶ κοινοῦ Σκοποῦ.

Ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα θὰ πραγματοποιήσωμεν καὶ θὰ αἰσθανθῶμεν τὴν οὐσιώδη μας ἑνότητα. Ἰδοὺ μία μερικὴ πραγματοποίησις τοῦ ὑπερτάτου πόθου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ—μία πρόρρησις τῆς τελικῆς ἑνότητος τῶν Χριστιανῶν, ἥτις ἀπετέλεσε τὴν ὑστάτην προσευχὴν Αὐτοῦ, κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν παθῶν Αὐτοῦ.

Τὸ νὰ προσεύχωνται ὁμοῦ οἱ Χριστιανοί εἶναι πάντοτε ἀσφαλές. Ὅταν ἡνωμέναι διὰ τῆς ***προσευχῆς*** αἱ θελήσεις ἡμῶν συγχωνεύωνται μετὰ τοῦ θελήματος Ἐκείνου, ὅταν ἕκαστος ἡμῶν ἐξ ὑπερχειλιζούσης καρδίας καταθέτῃ πρὸ τῶν ποδῶν Του τὸν φόρον τῆς πρὸς Αὐτὸν ***ἀγάπης*** ἡμῶν, ὅταν μᾶς ἑνώνῃ ὁ κοινὸς ***πόθος*** τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν πτερύγων Του —πόθος ὅστις προεκάλεσέ ποτε τὰ δάκρυα Αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς πόλεως Ἱερουσαλὴμ —τότε πραγματοποιεῖται ἡ τριπλῆ ἑνότης, ἥτις μᾶς συνδέει καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς Αὐτόν. Εἴθε νὰ διήρκει, ὄχι μίαν βραχεῖαν ἑβδομάδα ἀλλ' εἰς τὸ διηνεκές!

Οὐδέποτε ἐν ὅλῃ τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου ὑπῆρξε μεγαλειτέρα ἀνάγκη πνευματικῆς κοινωνίας καὶ ἑνότητος ἢ σήμερον. Διότι ἂν καὶ ἔχῃ ἤδη ἐξαπλωθῆ εἰς εὐρεῖαν ἔκτασιν τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἑκατομμύρια ψυχῶν (καὶ εἰς αὐτὰς τὰς Χριστιανικὰς χώρας), δὲν ἀντελήφθησαν ἀκόμη τὴν σημασίαν τοῦ σωτηρίου ἔργου τοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄλλας δὲ χώρας, μὴ Χριστιανικάς, ἄλλα ἑκατομμύρια οὔτε τὸ ὄνομα Αὐτοῦ ἤκουσαν ποτέ.

Εἰς μὲν τὰς Χριστιανικὰς χώρας ὑπάρχουν πληθυσμοὶ ἀεννάως μετακινούμενοι. Αἱ ηὐξημέναι εὐκολίαι τῆς συγκοινωνίας ἀπεμάκρυναν τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ἐπαφήν των πρὸς τὰ κέντρα τῆς θείας λατρείας. Εἰς ἐλαχίστας δὲ πόλεις ἢ χωρία ὑπάρχει ἡνωμένη Χριστιανικὴ δρᾶσις, ἀποβλέπουσα εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν πάσης ψυχῆς.

Εἰς δὲ τὸν ἱεραποστολικὸν ἀγρόν, ἡ ὁσημέραι προχωροῦσα αὔξησις τῶν πληθυσμῶν προτρέχει ἀφθάστως τῶν προσπαθειῶν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἀπὸ ἀνατολῆς μέχρι δύσεως ἡλίου, παρ' ὅλας τὰς στεφθείσας ὑπὸ τόσης ἐπιτυχίας προσπαθείας τῶν κηρυττόντων τὸ Εὐαγγέλιον εἰς ὅλας τὰς χώρας ἐκείνας, ἡ σημασία τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐγνώσθη εἰμὴ ὑπὸ σχετικῶς ἐλαχίστων.

Ἐνῷ λοιπὸν ἑνώνομεν τὰς δεήσεις ἡμῶν, ἂς προσπαθήσωμεν νὰ ἀντιλη-

φθῶμεν τὴν πραγματικὴν κατάπτωσιν τοῦ ἡμίσεως καὶ πλέον τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ κόσμου. Τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀπομένει ἀνεκτέλεστον, εἶναι τεράστιον. Εἴθε, συναισθανόμενοι τὴν εὐθύνην καὶ τὴν βαρύτητα τοῦ ἔργου τούτου, νὰ προσπέσωμεν γονυπετεῖς εἰς τὸν θρόνον τῆς Χάριτος, μὲ πόθον ἀνάλογον πρὸς τὴν ἀνάγκην.

Διατελοῦμεν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί,

Ὑμέτεροι ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου

Ἕπονται αἱ ὑπογραφαὶ 3 Ἀρχιεπισκόπων καὶ 24 Ἐπισκόπων τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, 14 Προέδρων τῆς Πρεσβυτερικῆς, Μεθοδιστικῆς καὶ ἄλλων Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Μ. Βρεττανίας, τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Βιβλικῶν Ἑταιριῶν, τῶν Ἱεραποστολικῶν Ἑταιριῶν, τοῦ Προέδρου τῆς ἐν Μ. Βρεττανίᾳ Χριστιανικῆς Ἀδελφότητος τῶν Νέων, τῆς Προέδρου τῆς Χριστιανικῆς Ἑνώσεως τῶν Νεανίδων καὶ ἄλλων μεγάλων θρησκευτικῶν ὀργανώσεων.

Ἐκ τῶν Γραφείων τοῦ Παγκοσμίου Εὐαγγελικοῦ Συνδέσμου
19 Russell Square
Λονδῖνον.

ΕΝ ΣΩΜΑ ΕΣΜΕΝ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩι ΙΗΣΟΥ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

(ΙΔΡΥΘΕΙΣ ΤΩ 1846)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ
ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1931

Κυριακὴ 4 Ἰανουαρίου

Θέματα διὰ κηρύγματα καὶ ὁμιλίας.

Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς οἰκουμένης.

Ἡ περὶ αὐτοῦ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου (Ματθ. κδ΄. 14 καὶ κη΄. 16—20), ἡ θεία κινητήριος δύναμις αὐτοῦ (Πράξ. α΄. 6—8). Ἀπαραίτητοι ὅροι τῆς αὐτοῦ ἐπιτυχίας (Λουκ. κδ΄. 49—Πράξ. β΄. 1—4). Ἡ μόνη ἐλπὶς τοῦ κόσμου (Πράξ. δ΄. 12).

Δευτέρα 5 Ἰανουαρίου

Εὐχαριστία καὶ Ἐξομολόγησις.

Εὐχαριστία: Διὰ τὴν ἀνεξιχνίαστον πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἥτις μᾶς ἐξεζήτησε καὶ μᾶς ἔσωσεν, ὥστε νὰ ἤμεθα τοῦ λοιποῦ ναὸς τοῦ Θεοῦ, ἔχοντες τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐνοικοῦν ἐν ἡμῖν.

Διὰ τὴν ἐπιστροφὴν πολλῶν ψυχῶν ἐκ τῆς ἁμαρτίας, καὶ μεταξὺ αὐτῶν τυχὸν ἐκείνων οἵτινες ὡδηγήθησαν δι᾽ ἡμῶν εἰς κατανόησιν τοῦ Χριστοῦ.

Διὰ τὴν τελειοτέραν ἀντίληψιν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ μεγέθους τοῦ πρὸ αὐτῆς ἔργου.

Ἐξομολόγησις: Ὅτι ἂν καὶ συναισθανόμενοι τὸ βάρος τῆς ὑποχρεώσεώς μας ἀπέναντι τῆς δεινῆς πνευματικῆς ἀνάγκης τοῦ κόσμου, δὲν κατεφύγομεν ὅσον ἔπρεπεν εἰς τὴν προσευχὴν πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν προσπαθειῶν μας.

Ὅτι πολλαὶ τῶν ἐκκλησιῶν διατελοῦν εἰς κατάστασιν χλιαρότητος, ὡς τὴν τῆς πάλαι ποτὲ Λαοδικείας.

Ὅτι ἐνῷ ἐπαπειλούμεθα ἔξωθεν διὰ τῶν τελείως ὠργανωμένων δυνάμεων τῆς ἀθεΐας, ἡμεῖς παρουσιαζόμεθα διεσπασμένοι καὶ χωρὶς ἑνότητα.

Δέησις: Ὅπως ὁ Κύριος δώσῃ εἰς τὰς ἐκκλησίας ἰσχυρὰν ἀφύπνισιν καὶ παγκοσμιον πνευματικὴν ἀναζωπύρησιν.

Ἀναγνώσματα: Λουκ. κδ΄. 36—53, Ψαλ. οβ΄. Πράξ. β΄. 1—18.

Τρίτη 6 Ἰανουαρίου

Ἡ παγκόσμιος Ἐκκλησία.

Εὐχαριστία: Διὰ τὴν βαθμιαίαν ἐξαφάνισιν τῶν προκαταλήψεων μεταξὺ διαφόρων Χριστιανικῶν ἀποχρώσεων. Διὰ τὴν ὁσημέραι προαγομένην τάσιν πρὸς τὴν βασικὴν ἑνότητα, τὴν συνδέουσαν πάντας τοὺς ἀναγνωρίζοντας τὸν Χριστὸν ὡς Κύριον καὶ Σωτῆρα καὶ διὰ τὴν ἐκ ταύτης ὁλοὲν αὐξάνουσαν ἐπιβολὴν τῆς ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ μαρτυρίας τῶν Χριστιανῶν.

Ταπείνωσις: Διὰ τὴν θλιβερὰν κώφευσιν πολλῶν πρὸς τὴν φωνὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, λαλοῦντος πρὸς τὰς ἐκκλησίας, καὶ διότι πολλοὶ ἀπώλεσαν τὴν πρώτην των πρὸς τὸν Χριστὸν ἀγάπην καὶ τὸ ὄνομα μόνον ἔχουσιν ὅτι ζῶσι.

Δέησις: Ὅπως ἑκάστη ἐκκλησία ἀποκτήσῃ περισσοτέραν ἱερὰν ἀγάπην καὶ ζῆλον, καὶ ἀφθονωτέραν τὴν κατὰ Χριστὸν ζωήν, ἵνα δι' αὐτῶν γνωσθῇ τὸ σωτήριον τοῦ Χριστοῦ μεταξὺ πάντων τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς. Ὅπως αἱ πανταχοῦ ἐκκλησίαι τοῦ Χριστοῦ, ἔχουσαι πεῖραν τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἀναγνωρίσωσιν ὅτι εἶναι ὀφειλέτιδες πρὸς πάντας, τόσον ἐν τῇ ἰδίᾳ των πατρίδι, ὅσον καὶ εἰς τὰς ξένας χώρας, αἵτινες δὲν ἤκουσαν ποτὲ τὸ κήρυγμά τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὅπως λάβῃ φωτισμὸν ἡ παγκόσμιος Ἐκκλησία, ἵνα ἀποτελεσματικῶς ἀντιδράσῃ κατὰ τῆς παρατηρουμένης γενικῆς τάσεως πρὸς ἀποχὴν ἀπὸ τῆς δημοσίας λατρείας, καὶ ὅπως μὴ παύσῃ ἡ Ἐκκλησία καταβάλλουσα πᾶσαν προσπάθειαν διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν ψυχῶν ἐντὸς τῆς μάνδρας αὐτῆς.

Ἀναγνώσματα: Ἐφεσ. δ΄. 1—13, Κολοσ. α΄., Α΄ Κορ. ιβ΄. 12—27.

Τετάρτη 7 Ἰανουαρίου

Ἡ ἀδελφικὴ σύμπραξις τῶν ἐθνῶν.

Ταπείνωσις: Διὰ τὰ ἐπικρατοῦντα ἐθνικὰ παραπτώματα—τὴν χαρτοπαιξίαν, τὴν μέθην, τὴν βεβήλωσιν τῆς Κυριακῆς ἡμέρας, καὶ ἄλλα.

Διὰ τὰς διεθνεῖς ζηλοτυπίας καὶ δυσπιστίας, καὶ τὴν ἔλλειψιν ἀμοιβαίας συνεννοήσεως.

Διὰ τὴν συμφεροντολογικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ὁμοίων ἡμῶν, ἥτις παραγνωρίζει πᾶσαν ἀνθρωπιστικήν, ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀρχήν.

Εὐχαριστία : Διὰ τὴν ὁσημέραι προαγομένην ἐπιθυμίαν εἰρήνης καὶ ἀγαθῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν ἐθνῶν, καὶ τὴν ὁλοὲν ὀγκουμένην πεποίθησιν ὅτι ὁ πόλεμος δὲν εἶναι πρᾶγμα ἀναγκαῖον.

Διὰ τὴν εἰς ὑψηλὸν βαθμὸν προαχθεῖσαν ἐν τῇ κοινωνικῇ καὶ ἐθνικῇ ζωῇ τοῦ κόσμου ἀλληλεγγύην καὶ ἀγαθοεργίαν.

Διὰ τὰς κατὰ τῆς τυραννίας καὶ τῶν θρησκευτικῶν διωγμῶν διατυπωθείσας ἐθνικὰς διαμαρτυρίας.

Διὰ τὴν αὔξουσαν διεθνῆ σύμπραξιν κατὰ τῶν κοινωνικῶν κακῶν, τῆς σωματεμπορίας καὶ ἀκολασίας, τῶν νόσων καὶ τῶν καταχρήσεων.

Δέησις : Ὅπως εὑρεθῇ Χριστιανικὴ λύσις ὅλων τῶν κοινωνικῶν ἀδικημάτων καὶ τῶν βιομηχανικῶν διενέξεων, καὶ καθιερωθῇ ἡ Χριστιανοπρεπὴς λύσις τῶν διεθνῶν διαφορῶν.

Ὅπως ἐπικρατήσῃ πανταχοῦ τελεία θρησκευτικὴ ἐλευθερία.

Ὅπως ἄτομά τε καὶ ἔθνη ἀντιληφθῶσι τοὺς κινδύνους, τοὺς προκύπτοντος ἐκ τοῦ πλούτου, τῆς κοσμικῆς δυνάμεως καὶ τῆς τεραστίας ὑλικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἀναπτύξεως, ὅταν ταῦτα δὲν διέπωνται ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ χαρακτῆρος· καὶ ὅπως μάθωσιν οἱ κατέχοντες τὸν πλοῦτον καὶ τὴν κοσμικὴν δύναμιν νὰ χρησιμοποιῶσιν αὐτὰ ὀρθῶς.

Ὅπως οἱ ἄνθρωποι ἐκτιμήσωσι δεόντως τὰς ἠθικὰς καὶ πνευματικὰς ἀξίας, ὡς μέσα ἐνισχύσεως τῶν δεσμῶν τῆς παγκοσμίου Χριστιανικῆς ἀδελφότητος, καὶ ὡς τρόπον ἀποτελεσματικώτερον πρὸς τὴν παγκόσμιον διάδοσιν τοῦ μακαρίου Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον περιέχει τὴν μόνην ἀληθῆ λύσιν ὅλων τῶν προβλημάτων—ἀτομικῶν, ἐθνικῶν καὶ διεθνῶν.

Ἀναγνώσματα : Λουκ. β'. 1—14, Ψαλμ. ξζ'., Ἡσαΐα β'. 1—5, Πράξ. ιζ' 24—31, Ρωμ. ιγ'.

Πέμπτη 8 Ἰανουαρίου

Ἱεραποστολαί.

Ταπείνωσις : Διὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ἔργου τοῦ παγκοσμίου Εὐαγγελισμοῦ μένει εἰσέτι ἀτελές.

Διὰ τὸ λάθος, εἰς τὸ ὁποῖον κοινῶς ὑποπίπτομεν ὅλοι, θεωροῦντες τοὺς ἱεραποστόλους ὡς τάξιν κεχωρισμένην, ἐνῷ πᾶς Χριστιανός, ἐν τῷ μικρῷ αὐτοῦ κύκλῳ κατ' οἶκον ἢ ἔξω ***τοῦ οἴκου***, πρέπει νὰ ἦναι ἱεραπόστολος, τουτέστι, νὰ φέρῃ μαρτυρίαν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ.

Διὰ τὴν παραγνώρισιν τῆς σημασίας τῆς τελευταίας διαταγῆς τοῦ Σωτῆρος, τῆς ὁποίας ἡ ἔννοια εἶναι ὅτι κανεὶς ἐπὶ τῆς γῆς δὲν πρέπει νὰ ἀποθάνῃ χωρὶς νὰ ἀκούσῃ περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Σωτῆρος.

Εὐχαριστία : Διὰ τὰς νίκας τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ ἐν παντὶ ἔθνει καὶ μεταξὺ πάσης φυλῆς, δι' ὧν ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι «δύναμις Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν» Ἰνδῶν, Μωαμεθανῶν, Βουδδιστῶν, Κομφουκιανῶν, Ὑλιστῶν καὶ παντὸς ἀνθρώπου.

Δέησις: Ὅπως μεταξὺ τῶν δύο ἑκατομμυρίων χωρίων τῆς Ἀσίας ἱδρυθῶσιν ἐγχώριαι Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι ἀρκεταί, ἵνα συνεχίσωσι καὶ περατώσωσι τὸ ἔργον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν τοῦ κόσμου.
Ὅπως πολλαπλασιασθῶσιν αἱ προσευχαὶ τῶν Χριστιανῶν ὑπὲρ τῶν ἀπεράντων ἐκτάσεων τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, ὅπου τὸ Εὐαγγέλιον εἰσέτι εἶναι ἄγνωστον, τῶν ἑκατοντάδων αὐτονόμων ἡγεμονιῶν τῆς Ἰνδοστάνης ἀλλ' ἰδίως ὑπὲρ τῶν μέχρι σήμερον κλειστῶν χωρῶν τοῦ Ἀφγανιστάν, τοῦ Νεπὰλ καὶ τοῦ Θιβέτ. Διὰ τοὺς παρημελημένους Μαλαΐους, διὰ τὰς φυλὰς τοῦ Βορνέου καὶ τῆς Νέας Γουϊνέας, ὑπὲρ τῶν ὁποίων οὐδεμία μέχρι σήμερον εὐαγγελικὴ ἐνέργεια ἐγένετο καὶ διὰ τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἰθαγενῶν τῶν Ὁλλανδικῶν κτήσεων εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας· ὑπὲρ τῶν Μωαμεθανικῶν χωρῶν τῆς Μέσης καὶ Ἐγγὺς Ἀνατολῆς καὶ ὑπὲρ τῶν τμημάτων τῶν Βαλκανίων καὶ τῆς Εὐρώπης, ὅπου ἡ εὐαγγελικὴ μαρτυρία εἶναι ἀσθενὴς ἢ ἐλλείπει παντελῶς· ὑπὲρ τῆς Βορείου Ἀφρικῆς, τοῦ ἰσχυροτάτου προπυργίου τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, καὶ ὑπὲρ τῶν φοβερῶς καθυστερημένων πνευματικῶς ἐκτάσεων τῆς ἐνδοχώρας τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς, μεγάλου μέρους τῆς Ἀβησσυνίας, τοῦ Ἀγγλο-αιγυπτιακοῦ Σουδάν, καὶ τῆς Βρεττανικῆς καὶ Γαλλικῆς Σομαλίας, ὡς καὶ ὑπὲρ ὅλων τῶν ἑκατομμυρίων τῆς Ἀφρικῆς, τὰ ὁποῖα παραμένουν ἐκτὸς τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὑπὲρ τῶν φυλῶν τῆς ἀπεράντου Λατινικῆς Ἀμερικῆς, τῆς ὁποίας ἡ σπουδαιότης ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἦναι μεγίστη ἐν τῷ κόσμῳ, ὡς καὶ ὑπὲρ τῶν μεμονωμένων ἀποίκων, τῶν διασπαρμένων εἰς τὰ ἀπόκεντρα μέρη τῆς ἀπεράντου Ἀμερικανικῆς Ἠπείρου.

Ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου τῆς γενικῆς ἐπισκοπήσεως τοῦ παγκοσμίου ἱεραποστολικοῦ ἀγροῦ πρὸς ἀνεύρεσιν ὅλων τῶν μερῶν ὅπου ὁ Χριστὸς εἶναι ἄγνωστος ἢ σχεδὸν ἄγνωστος, καὶ πρὸς θεραπείαν τῶν ἱεραποστολικῶν ἀναγκῶν καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον.

Ἀναγνώσματα: Ἡσαΐου νβ'. καὶ ια'. 1—9, Ματθ. θ'. 36-38, Μάρκ. ις'. 14—20.

Παρασκευὴ 9 Ἰανουαρίου

Ἡ οἰκογενειακή, σχολικὴ καὶ πανεπιστημιακὴ ζωή.

Εὐχαριστία: Διότι ὑπάρχουν πάμπολλοι γονεῖς, οἵτινες παρ' ὅλην τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀνευλάβειαν πρὸς τὴν ἱερότητα τοῦ οἰκογενειακοῦ δεσμοῦ, ἐπιμελῶνται οὐ μόνον τῆς σωματικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς εὐεξίας τῶν τέκνων των, ἀλλὰ καὶ ζητοῦν νὰ προαγάγουν τὴν πνευματικὴν αὐτῶν εὐεξίαν.

Διότι μεταξὺ τῆς νεολαίας τῶν σχολείων καὶ τῶν πανεπιστημίων ὑπάρχουν οὐκ ὀλίγοι ἐνδιαφερόμενοι ὑπὲρ τῆς προσελκύσεως ψυχῶν πρὸς τὸν Χριστόν.

Ταπείνωσις: Διὰ τὴν παραμέλησιν τῆς οἰκογενειακῆς προσευχῆς καὶ τῆς οἰκογενειακῆς φοιτήσεως εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ.

Δέησις: Ὅπως ἀντιληφθοῦν οἱ γονεῖς ὅτι οὐδεμία ἀγαθὴ ἐπιρροὴ δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἐπιρροὴν τῆς Χριστιανικῆς οἰκογενείας.

Ὅπως ἡ προσωπικὴ ζωὴ καὶ διαγωγή, καὶ ἡ ἀκατάπαυστος προσπάθεια καὶ προσευχὴ τῶν γονέων ἦναι τοιαύτη ὥστε τὰ τέκνα αὐτῶν νὰ ἐννοήσουν ἐξ ἀναλογίας τί σημαίνει ἡ πατρότης τοῦ Θεοῦ.

Ὅπως οἱ διδάσκαλοι, συναισθανόμενοι σοβαρῶς τὴν εὐθύνην των ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς πρὸς τὸν κόσμον ὑποχρεώσεις των, ζητήσουν νὰ ἀνταποκριθοῦν πρὸς αὐτάς, ἀσκοῦντες ζωντανὴν Χριστιανικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν μαθητῶν των.

Ὅπως οἱ διδάσκοντες εἰς τὰ Κυριακὰ Σχολεῖα, ὡς καὶ πάντες ἐν γένει οἱ ἐργαζόμενοι ὑπὲρ τοῦ καλοῦ τῆς νεολαίας ἀμφοτέρων τῶν φύλων, μὴ χαλαρώσουν τὰς προσπαθείας των, μέχρις οὗ ὅλοι, ὅσους ἔχουν ὑπὸ τὴν φροντίδα των, γνωρίσουν τὸν Χριστὸν ὡς ἀτομικόν των Σωτῆρα.

Ὅπως μὴ λείψῃ ἐκ τῶν σχολείων, γυμνασίων καὶ πανεπιστημίων τὸ πνεῦμα τοῦ σεβασμοῦ, τῆς ἐκτιμήσεως καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὰς Ἱερὰς Γραφάς.

Ἀναγνώσματα: Δευτερονόμ. στ'., Ψαλμ. λδ'., Παροιμ. δ'. Μάρκ. ι'. 13—16, Β'. Τιμ. β'. 1—15.

Σάββατον 10 Ἰανουαρίου

Ἐσωτερικαὶ ἱεραποστολαί. Ἐπιστροφὴ τῶν Ἰουδαίων.

Εὐχαριστία: Διότι εἰς πάσας τὰς Χριστιανικὰς χώρας ὑπάρχουν οἱ ὁλοψύχως ἐργαζόμενοι ὑπὲρ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν ἐπιστροφῆς τῶν ψυχῶν.

Διότι μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν ὑπάρχει εὐρέως διαδεδομένος ὁ πόθος ὅπως ἅπας ὁ Ἰσραὴλ σωθῇ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Δέησις: Ὅπως οἱ ἐργαζόμενοι ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν συγκεντρωθῶσι διὰ κοινῆς προσπαθείας ὑπὲρ πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας ἀνθρώπων, οὕτως ὥστε νὰ μὴ μείνῃ κανεὶς εἰς καμμίαν πόλιν ἢ χωρίον, πρὸς τὸν ὁποῖον νὰ μὴ κηρυχθῇ, κατὰ τρόπον καταληπτόν, ὁ Χριστός.

Ὅπως πᾶς Χριστιανὸς διδαχθῇ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ πῶς νὰ κερδίζῃ ψυχὰς ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, ἑλκύων αὐτὰς διὰ προσευχῆς καὶ λόγων καὶ ἔργων ἀγάπης πρὸς τὸν λόγον τῆς ζωῆς. Ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι, τοὺς ὁποίους ἡ θεία Πρόνοια ἐξήγαγεν ἐκ τῶν διωγμῶν ἐν Ρωσσίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐπανήγαγεν εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων των, ἀναγνωρίσουν ὡς Μεσσίαν καὶ Σωτῆρα αὐτῶν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ὁποῖον ἤδη ἤρχισαν νὰ σέβωνται ὡς οὐδέποτε πρότερον.

Ὅπως αἱ προσπάθειαι ἐκείνων, οἵτινες ἐπιδιώκουν τὴν σωτηρίαν τῶν Ἰουδαίων, γίνουν διὰ κοινῆς συμπράξεως συντονώτεραι.

Ὅπως ἐπέλθῃ πνευματικὴ ἀναζωπύρωσις ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ κόσμου, ἐν ἀναμονῇ τῆς ταχείας ἐλεύσεως τοῦ Κυρίου, συμφώνως πρὸς τὴν ὑπόσχεσιν Αὐτοῦ.

Ἀναγνώσματα: Λουκ. κδ'. 44—49, Ρωμ. β'. καὶ ια'.

Συνιστᾶται ὅπως τὴν Κυριακὴν 11 Ἰανουαρίου 1931 κηρυχθῶσιν ἀπ' ἄμβωνος πανταχοῦ κηρύγματα καὶ ὁμιλίαι περὶ ***Χριστιανικῆς Ἑνότητος,*** τελεσθῇ δὲ τὸ Δεῖπνον τοῦ Κυρίου.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ

(διήγημα)

Κάποιαν χρονιά, ὀλίγον πρὸ τοῦ 1878, εἶχον συναχθῆ τὴν 8ην Νοεμβρίου πολλοὶ Πηλιωρεῖται εἰς τὴν ἱστορικὴν μονὴν τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ, κάτωθεν τῆς Ζαγορᾶς εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ Πηλίου, πρὸ τῆς ὁποίας ἐκτείνεται ὁ Θερμαϊκὸς κόλπος. Ἡ μονὴ αὐτὴ ἔπαιξε μέρος εἰς τὸν Ἀγῶνα τῆς Ἀνεξαρτησίας, καθότι εἰς αὐτὴν συνήρχοντο πρὸς σύσκεψιν πολλοὶ ἀπ' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι προητοίμασαν αὐτὸν τὸν ἀγῶνα, μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὁ Ρήγας ὁ Βελεστινλῆς. Μὲ τὴν πρόφασιν τῆς δεσποτικῆς ἑορτῆς καὶ ἄλλων ἑορτῶν, συνήρχοντο χωρὶς νὰ δώσουν ὑπονοίας εἰς τὰς Τουρκικὰς ἀρχὰς τοῦ τόπου, ἀφοῦ δὲ ἤκουον τὴν λειτουργίαν, παρέμενον μόνοι οἱ μεμυημένοι εἰς τὸ δόγμα τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, καὶ ἀντήλλασσον σκέψεις καὶ πληροφορίας καὶ ἐλάμβανον ὁδηγίας, κάτω ἀπὸ τὸν μέγαν Ὀφθαλμόν, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐπέβλεπε ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ τρούλλου πλαισιωμένος μὲ ἀκτίνας σκαλισμένας ἀπὸ ξύλον ὀξειᾶς, κατάμαυρον ἀπὸ τὰ ἔτη.

Ὅπως τὰ περισσότερα μοναστήρια εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὁ Ταξιάρχης ἦτο καλὰ κρυμμένος ἀπὸ τὸ μέρος τῆς θαλάσσης διὰ τὸν φόβον τῶν πειρατῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς ὑψηλὰς ράχεις τοῦ Πηλίου καὶ τὰς δασωμένας του πλαγιὰς δὲν διεκρίνετο καθόλου (ὅπως ἦτο κτισμένος εἰς τὸ βάθος μιᾶς στενῆς κοιλάδος) ἐκτὸς ἀπὸ ἕνα μόνον σημεῖον, ὅπου ἀραιώνοντο τὰ δένδρα. Ἀπ' ἐκεῖ διεκρίνοντο οἱ λευκοί του τοῖχοι και τὰ τρία πανάρχαια κυπαρίσσια, τὰ ὁποῖα ἀνέβαινον εἴκοσι τόσα μέτρα ὑπεράνω τῆς στέγης, γυμνοὶ κορμοί, καὶ μόνον πρὸς τὴν κορυφὴν ἐσκεπάζοντο μὲ τὸ σκοτεινόν των φύλλωμα.

Οἱ περισσότεροι προσκυνηταὶ εἶχον συγκεντρωθῆ εἰς τὴν μονὴν ἀφ' ἑσπέρας, διὰ τὸν ἑσπερινόν. Ἦσαν οἰκογένειαι ἀπὸ τὰ πλησιέστερα χωριά, αἱ ὁποῖαι ἐπωφελήθησαν τοῦ μαλακοῦ καιροῦ, διὰ νὰ κάμουν μιὰν τελευταίαν ἐκδρομὴν πρὶν ἀποκλεισθῇ τὸ βουνὸ ἀπὸ τὰ χιόνια. Ἄλλοι πάλιν ἔφθασαν πολλὰ πρωΐ, διὰ νὰ προφθάσουν τὴν λειτουργίαν. Εἰς τὸ πέρας αὐτῆς, ἐσχηματίσθησαν διάφοροι ὅμιλοι· οἱ ἄνδρες ἀντήλλαξαν τὰ νέα των, αἱ γυναῖκες ἤρχισαν νὰ φροντίζουν διὰ τὸ γεῦμα. Ἔστρωσαν τὰ ***κηλίμιά*** των ἐπάνω εἰς τὸ λιθόστρωτον τῆς μεγάλης αὐλῆς καὶ ἤνοιξαν τὰ καλάθιά των. Μετ' ὀλίγον ἦσαν ὅλα ἕτοιμα, ἔτρεξαν καὶ τὰ παιδιὰ νὰ πάρουν θέσιν πέριξ τοῦ τραπεζομανδήλου, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευε ὡς τράπεζα, καὶ τότε ἐφάνη ἐκ τοῦ βάθους τῶν ἰσογείων διαμερισμάτων τῆς μονῆς ἡ «καλόγρηα», μία γραία, ἡ μαγείρισσα καὶ συνάμα οἰκονόμος τῆς ἄλλοτε πλουσίας, ἀλλὰ ξεπεσμένης πλέον μονῆς. Δύο «παραγυιοὶ» τὴν συνώδευον κρατοῦντες ἕνα πελώριο καζάνι, ἀπὸ τὸ ὁποῖον μὲ μίαν μεγάλην κουτάλαν ἡ γραία ἐμοίραζε πλουσιοπάροχα τὸ φημισμένο πιλάφι τοῦ Ταξιάρχου.

Ἐπάνω εἰς τὸ ἀρχονταρίκι, ὁ ἡγούμενος ἐφιλοξένει τοὺς προὔχοντας, μαζὺ μὲ τὸν ἱερέα, ὅστις κατὰ τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς κατέβαινε ἀπὸ τὸ χωριό του διὰ νὰ λειτουργήσῃ. Μαζὶ μὲ αὐτοὺς ἦτο καὶ ὁ διδάσκαλος τοῦ ἱστορικοῦ σχολείου

τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, εἰς τὸ ὁποῖον πρὸ τοῦ 1821 ἐφοίτα ὡς μαθητὴς ὁ Ρήγας. Τὸν διδάσκαλον ἐσέβοντο καὶ ἠγάπων ὅλοι, καὶ πολὺ δικαίως, διότι εἶχεν ἀναδείξει τὴν σχολήν, ἥτις εἶχε καὶ αὐτὴ ξεπέσει ἀπὸ τὴν πρώτην της περιωπήν. Ἡ φήμη τῆς λαμπρᾶς του διδασκαλίας καὶ τῆς ἠθικῆς μορφώσεως, τὴν ὁποίαν ἔδιδε εἰς τὰ παιδιά, εἶχε προσελκύσει μαθητὰς καὶ ἀπὸ ἄλλα χωρία τοῦ Πηλίου, καὶ ἐδόθη νέα ζωὴ εἰς τὴν παλαιὰν ἀρχοντικὴν Ζαγοράν, ὅπου ἦτο τὸ σχολεῖον. Ἡ ὁμιλία τῆς τραπέζης, ὅπως συνέβαινε ὁσάκις συνηντῶντο ἐκεῖ οἱ Πηλιωρεῖται, περιεστρέφετο περὶ τὴν ἐξαγωγὴν τῆς πλουσίας ἐσοδείας τῶν καρπῶν τοῦ εὐφορωτάτου ἐκείνου τμήματος ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Ἦτο δὲ ἡ ἐξαγωγὴ ζήτημα πρώτης σπουδαιότητος δι᾽ ὅλους, μικροὺς καὶ μεγάλους κτηματίας, ἰδίως ὅμως διὰ τοὺς μικρούς, διότι ὅταν τὸ «μπογάζι» ἢ ὁ νοτιᾶς ἔδερνεν τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, τὰ καΐκια δὲν ἐπλησίαζαν τὴν ἀλίμενον παραλίαν τοῦ Πηλίου, καὶ αἱ καλλίτεραι ἐσοδεῖαι τῆς χρονιᾶς—τὰ ἐξαίσια φιρίκια, τὰ λεπτόφλουδα μεγάλα καρύδια, τὰ φουντούκια καὶ τὰ παχειὰ κάστανα, ἐσάπιζαν εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ Χορευτοῦ, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου καὶ τῶν ἄλλων ἐπηνείων τῆς «ἀξείνου ἀκτῆς», ἡ ὁποία εἶδε τὴν καταστροφὴν τοῦ στόλου τοῦ Ξέρξου.

Ἡ ἐσοδεία τῆς χρονιᾶς ἐκείνης ὑπερέβαινε τὸ «μαξοῦλι» κάθε προηγουμένης· ὁ δὲ καιρός, πρωτοφανής, εἶχεν εὐνοήσει τὴν ἐξαγωγήν, καὶ τὰ καΐκια ἐπηγαινοήρχοντο φορτωμένα διὰ τὸν Πειραιᾶ καὶ τὰς ξένας ἀκόμη ἀγοράς, ἀλλὰ κυρίως, διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, κομίζοντα τὸν ἐλεμὲν, τὸ ἄνθος τῶν ἐκλεκτοτέρων καρπῶν, καὶ τοῦτο ἀπὸ τὸν καιρόν, ὅπου διὰ Σουλτανικοῦ φερμανίου ἐδόθη τὸ Πήλιον νὰ τὸ νέμεται ἡ Βαλιδὲ - σουλτάνα—ἡ μητέρα τοῦ αὐτοκράτορος. Εἰς τὰ ἐπιδόρπια, ἐσηκώθη ὁ διδάσκαλος.—«Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε,» εἶπε, «νὰ σᾶς ἀφήσω, νὰ ἰδῶ τὶ γίνονται τὰ παιδιά μου,» καὶ ἐξῆλθε.

Μόλις ἀπεμακρύνθη, ἤρχισαν οἱ ἔπαινοι. Ὁ κὺρ Ἀποστόλης ὁ Χατζηδημητρίου, ὁ λεγόμενος πλουσιώτατος τῆς περιφερείας νοικοκύρης, διότι εἶχεν ἐμπορευθῇ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἀποκτήσει καλὴν περιουσίαν, ἔλαβε πρῶτος τὸν λόγον. Εἶπε μὲ τόνον σοβαρόν:

—«Νὰ ξέρετε, φίλοι μου, ὅτι θὰ προτιμοῦσα νὰ χάσω τὰ καλλίτερά μοὺ ***μαξούλια*** παρὰ νὰ μᾶς φύγῃ αὐτὸ τὸ παιδί! Ἔζησα καὶ ἔξω, καθὼς ξέρετε, εἶδα πολλοὺς νέους δικούς μας καὶ ξένους, ἀλλὰ κανένα σὰν αὐτόν».

Ὅλοι ἐπεκρότησαν τὰ λόγια τοῦ κὺρ Ἀποστόλη καὶ ἄλλος προσέθεσεν:

—«Αὐτὰ τὰ πτωχὰ παιδιὰ εἶναι ποὺ ἀναδείχνονται. Ὀρφανό, ἀπροστάτευτο, δουλεύοντας σὲ κτήματα, σὲ μαγαζειά, ἐδῶ, ἐκεῖ, κατώρθωσε νὰ τελειώσῃ τὸ σχολειὸ καὶ τὸ γυμνάσιο, καὶ νὰ ἔλθῃ πρῶτος στὸν διαγωνισμό, ποὺ τοῦ ἄνοιξε φτερὰ εἰς τὸ ἐξωτερικό».

—«Καὶ δὲν ἐστάθηκεν ἀχάριστος· δὲν ἐζήτησε νὰ μείνῃ στὴν Ἀθήνα. Ἐγνώρισε τὴν ὑποχρέωσι—ἦλθε στὴν πατρίδα του ποὺ τὸν ἐβοήθησε νὰ ἀναδειχθῇ», εἶπε κάποιος τρίτο .

—«Δὲν εἶναι μόνον ποὺ εἶναι ἐπιστήμων ἀξίας—ἔχω πληροφορίας ὅτι τὸν ἐζήτησαν νὰ μείνῃ στὴν Ἀθήνα νὰ συνεργασθῇ σὲ κάποιο ἔργο πολὺ σπουδαῖο

—ὄχι—δὲν εἶν' αὐτό. Ἔχει κάτι ποὺ ἐπιβάλλεται, ποὺ ἡμερεύει τὰ πιὸ ἀγρίμια παιδιά, ποὺ κάνει τα παιδιὰ νὰ τὸν ἀγαποῦν καὶ νὰ τὸν σέβωνται, νὰ μὴν ἀφίνουν λόγο του νὰ πέσῃ χάμω.... Αὐτὸ βεβαίως εἶναι δῶρον ἀπ' τὸν Θεό... Τέλος πάντων δόξα σοι ὁ Θεός! Ἔχομεν ἀληθινὰ ἕναν θησαυρόν».

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅλων τούτων ὁ διδάσκαλος εἶχε πλησιάσει πρὸς τὸν σκεπαστὸν ἐξώστην, τὸ ***χαγιάτι*** τῆς Μονῆς, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξανοίγετο ἡ θέα τῆς θαλάσσης, καὶ ἐστάθη ἀπ' ἔξω διὰ νὰ διακρίνῃ τί ἐσήμαινε ἡ βαβυλωνία τῶν φωνῶν, τὴν ὁποίαν ἤκουε.

Πέντε ἕξ παιδιὰ ἐκάθηντο γύρω εἰς ἕνα τραπέζι, στρωμένον μὲ καρυδόφλουδα, καὶ ἄλλα ὑπολείμματα ὀπωρικῶν. Εἶχαν ἀποφάγει καὶ εἶχαν συζήτησιν ζωηράν. Ἐσηκώθησαν εὐθὺς ἅμα εἶδαν τὸν διδάσκαλόν των.

—«Καθῆστε, καθῆστε, παιδιά μου,» εἶπεν ὁ διδάσκαλος, «νὰ καθήσω κι' ἐγὼ μαζύ σας. Μπορῶ νὰ μάθω τὶ συζητεῖτε ἐδῶ τόσον ζωηρά;»

—«Ἐλέγαμε τὶ κρίμα ποὺ εἶναι, νὰ μὴ βρίσκεται σήμερα ἕνας Ρήγας Φερραῖος νὰ σηκώσῃ πάλι τὸν κόσμο, νὰ τελειώσουν τὸ ἔργο, ποὺ ἄρχισαν οἱ πατριῶται τοῦ Ἀγῶνος—νὰ ἐλευθερώσουν τοὐλάχιστον τὴν Θεσσαλία, καὶ μὲ τὸν καιρὸ καὶ τὰ ἄλλα σκλαβωμένα μέρη!» ἀπήντησεν ὁ Ρήγας, υἱὸς τοῦ κὺρ Ἀποστόλη τοῦ Χατζηδημητρίου.

—«Καὶ πῶς νὰ γίνῃ αὐτό;»

—«Νά, ὅπως καὶ τότε. Ν' ἁρματωθοῦν κρυφὰ ὅλα τὰ χωριά, ὁ Βόλος, ἡ Λάρισσα, ὅλα τὰ κέντρα· νὰ στείλῃ ἡ Ἑλλὰς τὸν στόλο της, νὰ βγάλῃ στρατό....

—«Καὶ νὰ διώξωμεν τοὺς Τούρκους ἀπ' τὴ Θεσσαλία», διέκοψεν ἄλλος.

Ὁ διδάσκαλος ἐκούνησε τὸ κεφάλι.

—«Ἡ Ἑλλάς», εἶπε, «ἐδεσμεύετο τότε μὲ ἁλυσσίδες. Τώρα δεσμεύεται μὲ συνθήκας, μὲ ὑψηλὰς προστασίας, ποὺ δὲν εἶναι εὔκολον νὰ ἀποτιναχθοῦν—ἀλλ' οὔτε καὶ συμφέρει τώρα. Ἀνέλαβε ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης. Θὰ τὰς φυλάξῃ θέλουσα καὶ μὴ θέλουσα. Τὶ νομίζετε ὅτι θὰ συνέβαινε, ἂν ἐγίνετο τὸ σχέδιόν σας καὶ ἐσηκώνετο ἡ Θεσσαλία; Εὐθὺς ἀποκλεισμὸς ἀπὸ τὸ μέρος τῆς θαλάσσης, καὶ ἴσως ἀργότερα ἄλλα χειρότερα. Ὄχι, ὑπομονή. Θὰ ἔλθῃ ἡ ἡμέρα ὅπου θὰ ἀναγνωρισθῇ τὸ δίκαιόν μας, ἀλλὰ θὰ προηγηθῇ προετοιμασία, ἐργασία,—νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ Ἑλλὰς ἐσωτερικῶς—πρὸ πάντων δὲ νὰ μάθωμεν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες πειθαρχίαν. Καὶ αὐτο πρέπει ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ τώρα, μὲ καθένα ἀπὸ σᾶς καὶ μὲ ὅλα τὰ παιδιὰ ποῦ αὔριον θὰ ἀναλάβουν τὰς εὐθύνας τοῦ Ἕλληνος πολίτου. Εἶναι καὶ αὐτὸς ἀγὼν—ἀγὼν προπονήσεως,—πολὺ δυσκολώτερος ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῶν ὅπλων,—καὶ ὄχι τόσον ὡραῖος—δὲν εἶν' ἔτσι; Εἶναι πρὸ παντὸς ἀγὼν μορφώσεως χαρακτῆρος· εἰς αὐτὸν θὰ σᾶς παρουσιασθοῦν πολλὰ καὶ διάφορα προσκόμματα, πειρασμοὶ καὶ κίνδυνοι, ἐκ τῶν ὁποίων, ὁ φοβερώτερος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κατὰ τὰ τελευταῖα αὐτὰ ἔτη ἀπειλεῖ τὴν νεολαίαν τῶν γυμνασίων καὶ τοῦ Πανεπιστημίου ἰδίως, διότι ἀπ' ἐκεῖ πηγάζει. Φαντάζεσθε ποῖος εἶναι ὁ ἐχθρὸς αὐτός;....

—«Ὄχι.....» εἶπον ὅλα μαζὺ τὰ παιδιά, προσηλωμένα μὲ ἐνδιαφέρον νὰ ἀκούσουν τὸ μυστικόν.

—«Εἶναι ἡ ***ἀθεΐα***, παιδιά μου,—μία φρικτὴ διδασκαλία, ἡ ὁποία σὰν τὸ κταπόδι ἁπλώνει τοὺς πλοκάμους της ἐπάνω εἰς τὰς ψυχὰς τῆς νεολαίας μας καὶ τις σύρει πρὸς τὴν καταστροφήν! Εἶναι ἡ μεγαλειτέρα συμφορὰ ποὺ ἠμπορεῖ νὰ εὕρῃ ἕνα ἔθνος—κάθε ἔθνος—ἀλλὰ περισσότερον ὅλων, τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος. Τί τρομερὸν πρᾶγμα, νὰ τὸ φαντασθῇ κανεὶς—ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποίησε ὁ Θεὸς διὰ νὰ μεταδώσῃ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ εἰς ὅλους τοὺς λαούς, αὕτη ἡ γλῶσσα νὰ γίνῃ σήμερον ὄργανον μεταδόσεως τοῦ δηλητηρίου τῆς ἀθεΐας! Καὶ τὸ μόνον ὅπλον μὲ τὸ ὁποῖον θὰ καταπολεμηθῇ καὶ θὰ νικηθῇ ὁ ἐχθρὸς αὐτός, δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ αὐτὸ πάλιν τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον, ὡς σᾶς ἔχω πῆ καὶ εἰς τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας, κατέλυσε τὸ παγκόσμιον κράτος τῆς Ρώμης. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον ὅπλον διὰ νὰ καταβάλλωμεν τοὺς ἐχθροὺς τῆς ψυχῆς· εἶναι καὶ ὁ μόνος ἀσφαλὴς ὁδηγὸς τοῦ βίου μας· εἰς αὐτὸν εὑρίσκομεν τὴν μόνην παρηγορίαν τῶν στενοχωριῶν μας, καὶ τὴν μόνην ἐλπίδα διὰ τὰ μετὰ θάνατον. Ἔχοντες λοιπὸν τὸ Εὐαγγέλιον, δὲν πρέπει μόνον νὰ τὸ θαυμάζωμεν καὶ νὰ τὸ πιστεύωμεν· πρέπει καὶ νὰ τὸ ἀκολουθῶμεν, εἰς τρόπον ὥστε διὰ τῆς ζωῆς καὶ τῆς διαγωγῆς του, κάθε ἕνας μας νὰ γίνῃ ἀπόστολος τοῦ Εὐαγγελίου, ὠφέλιμος εἰς ὅλους ὅσοι μᾶς πλησιάζουν».

—«Σύμφωνοι! σύμφωνοι!» ἠκούσθησαν φωναὶ ἐκ τῶν ὄπισθεν. Ἦτο ὁ κὺρ Ἀποστόλης, ὅστις μὲ τοὺς φίλους του ἤκουον ἀπαρατήρητοι τὴν διδαχὴν τοῦ διδασκάλου.

—«Ἔτσι πάντα θέλομεν νὰ μᾶς τὰ διδάσκῃς τὰ παιδιά μας! νὰ ἀκούουν ἀθεϊσμὸ καὶ νὰ φεύγουν! ...... Ἀλλὰ τώρα εἶναι ὥρα νὰ φεύγουμε. Ἔχομε δρόμο, ἐγὼ πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλους σας. Θὰ κρατήσω τὸν Παπαγρηγόρη μὲ τὸ Γεῶργό του ἀπόψε στὸ σπῆτι μου, γιὰ νὰ μὴ γυρίζουν νύκτα στὸ χωριό τους..... Πηγαίνωμεν».

—«Ἀποχαιρετίσατε τὸν γέροντα», εἶπεν ὁ διδάσκαλος εἰς τὰ παιδιά, «καὶ κατεβῆτε εὐθύς, διότι θὰ πᾶτε μπροστά, ὅπως καὶ ἤλθατε, ἀφοῦ δὲν θέλετε νὰ καβαλικεύσετε». Τὰ παιδιὰ ὑπήκουσαν καὶ ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν μικροὶ καὶ μεγάλοι εὑρέθησαν πρὸ τῆς μεγάλης αὐλόπορτας τῆς Μονῆς, ὅπου τὰ μουλάρια, ἀναπαυμένα καὶ χορτάτα ἐχρεμέτιζαν, ἀνυπόμονα νὰ φύγουν.

—«Θὰ συνοδεύσω τὰ παιδιά», εἶπεν ὁ διδάσκαλος.

—«Ἄ, ὄχι, αὐτὸ δὲν θὰ μᾶς τὸ κάμῃς»! ἐφώναξαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἑτοιμαζομένους νὰ ἱππεύσουν.

—«Μᾶς ἔφυγες ἀπὸ τὸ τραπέζι, διὰ νὰ πᾶς στὰ παιδιά σου. Τώρα σὲ θέλομεν καί μεῖς. Θ' ἀνεβαίνωμε σιγά, γιὰ νὰ μὴ προσπεράσωμε τὰ παιδιά, θὰ μᾶς λὲς ἀπ' τὰ καλὰ λόγια ποὺ ξέρεις, καὶ πίσω πίσω θὰ τραγουδήσουμε καὶ κανένα κλέφτικο, νὰ φθάσωμε ἐπίσημα, σὰν ἀπὸ πανηγύρι!».

Ὁ διδάσκαλος ὑπέκυψε γελῶν, εὐχαριστημένος διὰ τὴν ἀγάπην ποὺ τοῦ ἔδειχναν οἱ πατέρες τῶν μαθητῶν του, ἀλλὰ μὲ κάποιαν στενοχωρίαν κατὰ βάθος, διότι δὲν ἔπαυε ποτὲ νὰ τὸν παρακολουθῇ ἡ συναίσθησις τῆς εὐθύνης του πρὸς τοὺς μικροὺς μαθητάς του. Αὐτοὶ ἡτοιμάζοντο νὰ πηδήσουν, ὅλο χαρά, τὸ

ρυάκι, τὸ ὁποῖον ἐκελάριζε γύρω ἀπὸ τὴν μονήν, ὅταν τοὺς ἐκράτησε νὰ τοὺς δώσῃ τελευταίας διαταγάς:

—«Βαδίζετε μὲ τὴν ἡσυχίαν σας—μὴ τρέχετε καὶ ἱδρώνετε ἂν κουρασθῆτε περιμένετέ μας καὶ σᾶς φθάνωμεν. Ἐσεῖς ὅλοι, ἐκτὸς τοῦ Ρήγα καὶ τοῦ Γεώργου, θὰ μὲ περιμένετε στὸ σχολεῖο, οἱ ἄλλοι δύο μποροῦν ἂν θέλουν νὰ προχωρήσουν ἕως τὴν Μεγάλη Βρύσι. Κατ' οὐδένα ὅμως λόγον νὰ μὴ προχωρήσουν παρὰ πέρα. Νὰ μὴν ἔμβουν στὸ δάσος..... Ἐμπρός!» Καὶ μὲ γέλοια καὶ ζητωκραυγὰς ἡ μικρὰ πρωτοπορεία ἐξεκίνησε πεζῇ.

Ἐνῷ οἱ μεγάλοι περιειργάζοντο τὰ τῆς ἱππεύσεως, ὁ κὺρ Ἀποστόλης παρετήρησεν ἕνα γέροντα, τοῦ ὁποίου τὴν καμπουριασμένην ράχιν ἐσκέπαζε ἕνα ξεθωριασμένον ἐπένδυμα, εἶδος ράσου. Ἕνας σκοῦφος χωρικοῦ ἦτον κατεβασμένος ἕως τὰ φρύδια του, τὸ δὲ λοιπόν του πρόσωπον ἔκρυπτον πυκνὰ ψαρὰ γένεια. Ἀκουμβισμένος ἐπάνω εἰς μίαν χονδρὴν ράβδον ἀπὸ κερασιάν, ἐβάδιζε σκυμμένος, σέρνων μὲ δυσκολίαν τὰ πόδια του—«Τρέξε, Βαγγέλη, πρόφθασε αὐτὸν τὸν γέρο. Θὰ πέσῃ στὸ δρόμο», εἶπεν ὁ κὺρ Ἀποστόλης—«Πές του νὰ σταθῇ, νάρθῃ κοντά μας. Τὸ ἕνα μουλάρι μας θὰ πάῃ ἄδειο. Ἂς τὸν πάρῃ τὸν κακομοίρην!» Ὁ παραγυιὸς ἔτρεξεν, ἀλλὰ μετὰ δυὸ λεπτὰ ἐπανῆλθε.

—«Δὲν θέλει νὰ καβαλλικέψῃ. Τὸν ζαλίζει ἡ καβάλλα, λέει. Κι' ἐκτὸς αὐτοῦ, ἔχει ἐδῶ κοντὰ τὴν καλύβα του».

—«Ἂς φεύγωμε λοιπὸν»—καὶ ἀφοῦ ἀπεχαιρέτισαν τὸν ἡγούμενον, ἐξεκίνησαν ἐν μέσῳ τῆς ἡσυχίας τῆς φύσεως, τὴν ὁποίαν διετάραττε μόνον τὸ κροτάλισμα τῶν πετάλων τῶν ἡμιόνων.

Ὁ γέρων ἐκάθητο ἀκουμβισμένος ἐπάνω εἰς τὴν ράβδον του· ἐφαίνετο ἀποκαμωμένος, ἀλλὰ δὲν ἀπήντησε ὅταν τοῦ ἐπρότειναν καὶ πάλιν νὰ ἱππεύσῃ. Ἔμεινεν ἀκίνητος, ἕως οὗ ἔγεινεν ἄφαντος ἡ συνοδεία ὄπισθεν μιᾶς καμπῆς τοῦ ἀνηφορικοῦ δρόμου.

Τότε ἐσηκώθη, ἀνεσκούμπωσε τὸ ράσον του καὶ τὸ ἔδεσε σφικτὰ εἰς τὴν μέσην του καὶ μὲ ἕνα ζωηρὸν πήδημα ἐδρασκέλισε ἕνα πεσμένον κορμὸν δένδρου καὶ ἐχάθη μέσα εἰς τὰ χαμόκλαδα τοῦ πυκνοῦ δρυμοῦ.

(ἀκολουθεῖ) Μ. Θ. Σ.

— ***Ἡ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὰ σχολεῖα.*** Καθ' ἣν στιγμὴν ἓν συνέδριον τῶν λειτουργῶν τῆς μεσης ἐκπαιδεύσεως ἀπεφαίνετο ἐν μέσαις Ἀθήναις ὅτι τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν εἶναι περιττὸν εἰς τὰ δημοτικὰ καὶ ἑλληνικὰ σχολεῖα, 10000 Βέλγοι δημοδιδάσκαλοι, συνελθόντες εἰς συνδιάσκεψιν ἐπὶ ζητημάτων τοῦ κλάδου των, ἀπεφάνθησαν ὅτι ἡ θρησκευτικὴ ἀγωγὴ τῶν παιδίων ἀποτελεῖ ***τὸν μᾶλλον ἀπαραίτητον παράγοντα τοῦ πραγματικοῦ πολιτισμοῦ*** καὶ τῆς ἐθνικῆς καὶ πνευματικῆς προαγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅτι ἐπομένως ἡ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα ***εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ.*** Ποῖον ἐκ τῶν δύο ἐθνῶν εἶναι περισσότερον προχωρημένον εἰς τὸν Χριστιανικὸν πολιτισμὸν—ἡ Ἑλλὰς ἢ τὸ Βέλγιον;